

583995000001

die ego her compusieroncom pbycum

muca no 6

Resolutorium dubiorum circa celebrationē
missarum occurrentium per venerabilem pa-
trem dominum Johannem de lapide doctore
theologum parisiensem ordinis cartusien. ex sa-
crozum canonum probatorumqz doctorum sen-
tentijs diligenter collectum,

Replu

Summa dubiorum in hoc opere resolutio-
rum, **CLXVI**

muca no 6 les fenez A fenez

Operis

¶ Subsequentis operis in quo dubia circa missarū celebrationē occurrentia pertractantur: distinctio cum summaria in singulis partib⁹ cōtentorū expositione,

**Totus sequens tractatus in
decem capitula partitur.**

Capitulū primū. Premittit intentionē collectoris cū materia tractāda; tractandorūq; numero; distinctione; et ordine.

Capitū	secundū	est de du bii occu rrētibus circa	Ministrum siue personam ad celebrandum idoneam.
	tertium		Locū celebrandi conuenientē
	quartus		Tēpus congruū quo celebrari debet.
	quintus		Materialia exteriora que ad ornatu vel congruentiā celebrationis requiruntur.
	sextum.		Ceremonias p̄suetas et obseruandas in missa et circa eā: tā in agēdis q̄ in dicēdis.
	septimū		Materialia ad consecrandū apta: panes scilicet et uinum.
	octauus		Cōsecratio istius sacramēti debitā formā.

Capitulū nonū. De intēctione ac rōne eorū que in missa dicuntur.

Capitulū decimū. De rōne et significatione eorū que in missa et circa eam aguntur; cū breui epologo et cōclusionē huius operis.

¶ Capitulum. i. duos habet articulos.

Articu.	Primus	Premittit collectoris intentionē: materiamq; tractandam annotat.
	Secūdus	Per resolutionē dubij exponit tractandorum numerū: distinctionē; atq; ordinē.

¶ Capitulum. ii. quinq; includit articulos.

Articu. i. Resoluit sex dubia circa ministrum celebraturum ratione ordinis et officij sui executionis occurrentia.

i Quis sit minister ad celebrandum idoneus q̄tum ad perso-

Summarium.

ne conditionem.

ij De eo qui credit se in sacerdotem rite esse ordinatum: et tamē non est sic ordinatus.

iiij De eo qui post missam inceptam habet conscientiam q̄ non sit rite ordinatus.

iiii De heretico: scismatico: degradato &c. an. s. tales possint conficere hoc sacramentum & ordinate celebrare.

v De eo qui post missam inceptam recordatur v̄l percipit se esse excommunicatū: de quo p̄us nō habuit memoriā aut nesciuit.

vj De eo qui post missam inceptam habet remorsum de irregularitate.

Articu. ij. Resoluit sex dubia que incidunt circa dispositionem corporis ipsius ministri.

i De sacerdote muto vel priuato loquela.

ij De eo qui habet aliquem alium corporis defectum.

iiij De sacerdote leproso.

iiii De patiente morbum caducum.

v De eo qui patitur fluxum sanguinis vel seminis.

vj De polluto pollutione nocturna.

Articu. iij. Resoluit decem dubia emergentia circa habitudinem mentis ipsius ministri celebraturi q̄tum ad intentionem: vsum rationis culpam et gratiam.

i An requiratur intentio ministri.

ij Quid celebraturus intendere debeat.

iiij Qualis debeat esse intentio: an scilicet actualis requiratur.

iiii De sacerdote furioso / lunatico: vel alia ex causa v̄u ratio- nis priuato.

v De sacerdote demoniaco.

vj De eo qui est in peccato mortali.

vii De certitudine requisita q̄ nō sit in pctō mortali.

viii De eo qui se estimat esse in pctō mortali: licet non sit.

ix De eo qui postq̄ missam incepit vel preparatus est: recordat peccati mortalis de quo nō est confessus.

xi De perpetrante peccatum luxurie. et statim post hoc penitēte acconfitente.

Articu. iij. Resoluit septem dubia que oriuntur circa ieiunium: so-

Operis.

- brutetatem: et somnum ministri.
i De ieiunio ad ministrum celebraturum requisito.
ii De recordare post missam inceptam se ieiunium soluisse.
iii De eo qui transglutiuit reliquas post comestione in ore relictas.
iiii De eo qui gargarizando vel os lauando: parum aque aut vini transglutiuit.
v De eo qui cibum vel potum tarda hora sumptum nondum digessit.
vi De eo qui vomitum patitur vel passus est.
vii De eo qui per totam noctem non dormiuit.
Articu. v. Resoluit quinq; dubia circa celebrationis abstinentiam eiusdemque frequentiam occurrence.
i De omnimoda celebrationis abstinentia.
ii De celebrationis frequentia.
iii De celebratione quotidiana.
iiii De eo qui ad celebrationem bene dispositus est: et tamen abstinet propter sacramenti reuerentiam.
v De celebratione vno die pluries fienda.

Capitulum tertium duos continet articulos.

- Articu. i.** Resoluit quinq; dubia circa locum celebrandi communem videlicet ecclesiam incidentia.
i Quis sit locus communis debitus et conueniens ad celebrandum
ii An licite possit quis extra ecclesiam celebrare.
iii Quid agendum si in aliqua regione non inueniatur ecclesia consecrata.
iiii An in mari aut fluminibus liceat celebrare.
v An in omni loco consecrato licite possit celebrari.
Articu. ii. Resoluit sex dubia que circa locum proprium scilicet altare: occurrere possunt.
i An licite celebrari possit super aliquo alio quam altari.
ii De qualitate altaris.
iii De operimentis et ornatu altaris.
iiii An super quolibet altari consecrato liceat celebrare
v De altaris portatilis et ad celebrandum apti quantitate.
vi De omissione alicuius suprapositorum.

Summarium.

Capitulum. iiii. duos articulos comprehendit.

Articu. j. Resoluit quatuor dubia occurrentia circa tempus celebrandi cōe: videlicet diem.

j. An indifferenter in nocte et die liceat celebrare?

ij. An ne aliqua nocte quis licite possit celebrare?

iii. An liceat ante initium diei celebrare?

iiii. De celebrante qui credit diē incepisse: et tamē nondū incepit.

Articu. ij. Resoluit tria dubia que se offerunt circa tempus celebrandi proprium: scilicet horam.

j. Qua hora diei celebrare liceat.

ij. A quo tempore accipiendum sit principium diei.

iii. De nō obseruante tempus celebrandi debitum.

Capitulum. v. tres habet articulos.

Articu. j. Resoluit quinq; dubia que circa vestes et indumenta sacerdotalia insurgunt.

j. An celebraturus specialib; debeat indui vestib; et indumēt;?

ij. Que et quot sint huiusmodi indumenta.

iii. De benedictione talium.

iiii. De celebrante absq; vestibus et indumētis benedictis.

v. De munditia talium vestium et indumentorum ceterorūq; requisitorum.

Articu. ij. Resoluit quatuor dubia que circavasa ad celebrandum oportuna occurrunt.

j. An ad celebrandum specialia requirantur vasa?

ij. Que et quot sint huiusmodi vasa.

iii. De materia talium vasorum.

iiii. De consecratione talium.

Articu. iij. Resoluit octo dubia circa circumstantias: et alia exterio-
ra occurrentia.

j. De necessitate libri missalis.

ij. De exigentia ignis siue luminis candelę.

iii. De opportunitate ministrantis ipsi celebranti.

iiii. De conditione et qualitate ministrantis.

v **Quid** si ministrans recedat de altari dimittendo celebrantem solum et postea reuertatur?

vi **Quid** si postea non reuertatur?

vii **Quid** si sacerdos reclusus vel beremita et solitario celebraturo,

viii **Quid** si quis omittat aliquid de supradictis requisitis,

Capitulum. vi. tres infle claudit articulos.

Articu. i. Resoluit decem dubia que oriuntur circa agendam et dicendam missam.

i **An** aliquid specialiter ante missam agendum sit?

ii **De** debita et sufficienti preparatione ad celebrandum.

iii **Qualiter** et in quibus celebratur? se debeat probare et examinare?

iiii **Quanta** requiratur diligentia ad predictam examinationem.

v **De** certitudine sufficientis diligentie.

vi **In** quo consistat sufficiens conscientie purgatio.

vii **Quid** si celebraturus non possit habere confessorum?

viii **De** ornatu conscientie celebraturi.

ix **An** requiratur per solutio horarum canonicarum ante celebrationem?

x **An** propter supradicta sint aliqua alia ante missam dicenda vel agenda?

Articu. ii. Resoluit quatuordecim dubia circa dicenda et agenda in missa modumque dicendi atque agendi incidentia.

i **Que** sint in missa dicenda et agenda et quo modo.

ii **An** aliquid in missa dici debeat quod in missali non continetur?

iii **An** verba canonis secrete dici debeant?

iiii **An** cetera alta et intelligibili voce dici debeant?

v **An** in memoriis debeat aliquorum fieri nominatio?

vi **An** ante celebrationem possit haberi memoria aliquorum nominatio?

vii **An** requiratur attentio celebrantis circa dicenda et agenda?

viii **An** deuotio in celebrante requiratur?

ix **An** celebrans debeat stare capite discooperto?

x **De** quo debeat fieri ablutio post sumptionem sanguinis.

xi **An** sacerdos a missa incepta possit desistere?

xii **Quid** si sacerdos missa incepta moriatur vel infirmitate incidat?

xiii **Quid** si celebranti sanguis per nares erumpere incipiat.

xiiii **De** sacerdote omittente aliquid vel aliqua de superioribus.

Articu. iii. Resoluit quatuor dubia que occurrunt circa dicenda agenda

Summarium.

da et cauenda: post missam.

- i An aliqua specialiter sint dicēda post missę celebrationem?
- ii An aliqua sint specialiter agenda post missam?
- iii Que sint post celebrationem cauenda.
- iiii An statim post missę celebrationē liceat comedere v^l bibere?

Epitulum. vij. sex continet articulos.

Articu. i. Resoluit sex dubia circa panē consecrandum occurrentia.

- i Quis et qualis debeat esse panis consecrandus?
- ii Quid si sacerdos percipiat panē nō eē triticeū v^l idebite pfectū.
- iii Quid si panis appositus percipiatur esse corruptus.
- iiii Quid si panis non fuerit appositus vel oblatus rē.
- v Quid si panis sit depositus ad corruptionem?
- vi An in aliquo casu sacerdos possit dicere missas et nō psecrare?

Articu. ii. Resoluit octo dubia que incidunt circa panem consecratū ante sumptionem.

- i An sacerdos panem consecrans: teneatur sumere?
- ii An in tali casu teneatur semper totum sumere?
- iii Quid agendū de particulis ab hostia cōsecrata resolutis?
- iiii Quid agendum si hostia vel pars eius ceciderit in calices de manu celebrantis?
- v Quid si ceciderit hostia vel pars eius super terram: aut lapidē vel aliud huiusmodi?
- vi Quid si sacerdos tēgat hostiā cū naso: barba: mēto aut veste?
- vii Quid si hostia consecrata aliquo casu fuerit amota de altari et amissa?
- viii Quid si corp⁹ xpi appareat sub specie carnis vel pueri?

Articu. iii. Resoluit septem dubia circa corpus christi post sumptionem occurrentia.

- i Quid si in sumptione sanguinis remaneat pars hostie in fundo calicis?
- ii Quid si post sumptionem sanguinis reperiantur particule de hostia resolute?
- iii Quid si post sumptionem sanguinis reperiat⁹ super altari hostia aliqua integra?

Operis.

iiij. Quid agendum: si celebrans statim post sumptionem corporis Christi patiatur vomitum.

v. Quid si quis post sumptionem statim emittat per secessum.

vi. Quid si hostia consecrata et reservata inveniatur putrefacta aut corrupta.

vii. Quid si hostia consecrata comesta fuerit a mure vel alio animali malo bruto.

Articu. iij. Resolvit quatuordecim dubia que se ingerunt circa vinum: priusquam consecretur.

i. Quod et quale debeat esse vinum consecrandum.

ii. Quid si loco vini alius liquor fuerit positus in calicem.

iii. Quid si impositum fuerit vinum corruptum.

iiii. Quid si ex negligentia nihil in calicem positum fuerit.

v. Quid si vinum calici impositum sit dispositum ad corruptionem

vi. An in multo possit confici hoc sacramentum?

vii. An vne integre permisceri possint vino consecrando?

viii. An confici possit hoc sacramentum in nectare vel vino condito?

ix. An possit confici in vino puro sine commixtione aque?

x. Que et qualis debeat esse aqua vino permiscenda.

xi. De quantitate aque permiscende.

xii. An sufficiat quod aqua vino permisceatur in dolio?

xiii. An liceat celebranti non consecrare vinum: facta prius consecratione panis?

xiiii. Quid si vinum dum consecrari debet deprehendatur congelatum

Articu. v. Resolvit octo dubia circa vinum consecratum ante summptionem incidentia.

i. Quid si celebrans post consecrationem percipiat aquam non fuisse vino admixtam.

ii. An celebrans teneatur semper sumere vinum consecratum siue sanguinem Christi?

iii. Quid si sacerdos aliquis non possit sumere vinum. et ita neque sanguinem.

iiii. Quid si cum sumi debet sanguis: species vini sit congelata.

v. Quid si aranea: musca: vel aliud huiusmodi ceciderit in sanguinem.

vi. Quid si ante summptionem celebrans percipiat venenum esse

Sūmarium.

- immissum.
- vij** Quid si sanguis in pte fuerit effusus: aut de calice stillauerit
- vij** Quid si sanguis ex toto fuerit effusus.
- Articu. vj.** Resoluit sex dubia que circa sanguinem post eius sumptionem occurrunt.
- i** Quid si sacerdos post sumptionem sanguinis percipiat aliquam guttam adberere calici.
- ij** Quid si butusimodi guttam percipiat adberere casule: manipulo: vel alteri butusimodi.
- iiij** De ablutione digitorum facienda super calicem post sanguinis sumptionem.
- iiij** De eo qui post sumptionem corporis vel sanguinis christi vgetur sputo vel tussi vel secretionē.
- v** De patiente vomitum post sanguinis sumptionem: vel emitte per secessum.
- vj** Quid si sacerdos post sumptionem sanguinis deprehendat venenum aut animal venenosum fuisse in calice.

Capitulum. viij. duos complectit articulos.

- Articu. i.** Resoluit sexdecim dubia circa formam cōsecrationis panis emergentia.
- i** Que sit sufficiens et debita forma cōsecratiōis panis.
- ij** An hec coniunctio: Enim: sit de substantia forme?
- ij** An sacerdos proferens solum verba cōsecrationis super panem aptum: consecret illum
- iiij** An per illa verba in aliud idioma mutata: fiat cōsecratio?
- v** An sacerdos addendo aliqua alia verba ad predictam formā: consecret?
- vj** An diminuēs vel subtrahēs aliqd de p̄dicta forma: cōsecret?
- vij** An incongrue proferens verba cōsecrationis: cōsecret?
- vij** An faciens traspositionem verborum: consecret?
- ix** An faciens interuallum in prolatione verborum: cōsecret?
- x** Quid si celebrans non recolat se dixisse verba cōsecratiōis aut aliqua alia que dici debent.

Operis

- xi** An sacerdos per illam formam possit consecrare panem absentem?
- xii** An possit consecrare omnem panem presentem: in quacunque quantitate fuerit?
- xiii** An sacerdos verba consecrationis proferendo: cōsecret omnem panem super altari existentem?
- xiiii** An pluribus hostijs appositis: et sacerdote intētionem suam in prolatione verborum solum ad illam dirigente quam manu tenet: omnes consecrentur?
- xv** Quid si sacerdos intendat consecrare solum centum hostias et apposite sint plures vel pauciores?
- xvi** Quid si apposite sint multe hostie: et sacerdos intendat solus aliquas illarum consecrare?
- Articu. ij.** Resoluit tria dubia que incidunt circa formam consecrationis vini.
- i** Que sit sufficiens et debita forma consecrationis vini.
- ii** An omnia verba in illa forma posita: sint de substantia forme?
- iii** De significatione huius dictionis: calix: in forma predicta.

Capitulum. ix. sex in se tenet articulos.

Arti. i. p̄mittit diuisionē totius missę in quinq; partes principales: In quar	prima secunda tertia q̄rta quinta	fit	Preparatio. Oblatio. Consecratio. Sumptio. Gratiarū actio.
Arti. secundus tertius quartus quintus sextus	Subdiuidit partem	Primas Secundam Tertiam Quartā Quintas	Et exponit intētionē ac rōnē eorū que in ipsa dicuntur.

Capitulum. x. habet articulos duodecim.

Summarium.

	Enūerat decem gñalia: que in missa p̄tīm so- lenni ⁊ circa eas agūtur; quoz	primus scdm tertium quintus sextus septi. octus nonus decimus	Lotio. Thurificatio. Altaris osculatio. sacerdotis x̄sio ⁊ salutatio Bestus variatio Beata p̄ cruce signatio. Hostie fractio. partis hostie i calicē missio Osculi pacis datio. Vinū nō p̄secrati sūptio.
Arti.	secundus tertius quartus quintus sextus septimus octauus nonus decimus vndecim⁹ duodecimus; continet breuē epilogum: cum p̄clusionē huius op̄is	est	primi. secundi. terci. quarti. quinti. sexti. septimi. octau. noni. decimi.

Finis sumarij.

Incipit tractat⁹ dubiorū ac difficultatū circa officij
misse ⁊ ea que ad debitam eiusdem celebrationem exi-
guntur frequentius occurrētium: iuxta sacrorum cano-
num constitutiones/ probatorūq; doctorum firmiores
atq; tutiores sententias/ resolutorius,

**Capitulum primum: De intentione collectoris: ⁊ ma-
teria tractanda: tractandorumq; numero: distinctione
atq; ordine: duos continens articulos.**

Articu. I. Premittens prefationem; intentum tractandae
exponentem,

Capitulum. j.

Prefatio.

Officium q̄to maius ⁊ dignius est: tanto cum maiori cura: sollicitudine atq; diligentia exercendum est. Brauius enī quis delinquit: si exequēdo circa hoc negligentia: defectū: vel errorē aliquē admiserit. ¶ Inter oīa autē officia būane fa cultati omīssa nō est aliqd̄ mai⁹ dign⁹ autē difficili⁹ q̄ debita missay celebratio. In q̄ sac̄mentū p̄ciosissimi corp̄is ⁊ sanguis iesu xpi redē ptorū n̄si cōsecrat: imolatur et sumit. Sacro canone attestāte: Nō mo dica inquit res est vnā missam facere. ⁊ valde felix est qui vnaz digne celebrare potest. Restat igitur vt nūq̄ cum grautozi periculo pecce tur: q̄ si in executione huius dignissimi officij negligentia vel error committatur. Expropt̄ er vt sacerdotes simplices qui noticiam cano num non habent: neq; semper facilem recursum ad superiores suos aut ad viros doctos habere possunt: melius cauere valeant ne circa maximum istud mysterium deficiant vel errent. Et vbi aliquod horū contigerit: debitis remedijs emendare sciant: valde vtile atq; necessa rium fore iudicauim⁹ vt circa hec opportuna eis tradatur instructio ¶ Qd̄ vt lucidi⁹ fiat: circa singula q̄ ad debitā missę celebrationē exi gunt: dubia frequēti⁹ occurrētia mouebūnt. Ex quo ⁊ resolutionib⁹ ⁊ cō grua ip̄is defectib⁹ et errorib⁹ remedia atq; cautele potest adhiberi.

Articu. ij. Numerum distinctionem et ordinem tractandorū per du bñ resolutionem prenotans.

¶ Ad prenoticiam tractandorū premittitur hoc dubium.

¶ Quot et que ad debitam ac ordinatā dignissimi sacramēti eucharistie et missę celebrationem requirantur?

Sol. bui⁹ sunt nouē generalia sequētia ad q̄ oīa necēia reduci p̄nt.

i Minister siue sacerdos ad celebrandum idoneus.

ij Locus celebrandi conueniens.

iii Tempus celebrandi congruum.

iiii Materialia ad ornatuz vel congruentiam celebrationis op portuna: vt vestes: vasa: ⁊ cetera huiusmodi.

v Cerimonie in dicendis et agendis consuee.

vi Materia ad consecrandum apta. s. panis et vnum.

vii Forma consecrationis vtriusq; debita.

viii Notitia intentionis ac rationis eorū que in missa dicuntur.

ix Intelligentia rationis ⁊ significationis eorū que in missa

Secundum.

et circa eam aguntur.

Circa bec: que dubia ac difficultates sepius obutent sacerdotibus missas celebraturis aut celebrantibus: per nouem sequentia capitula elucidabitur.

Capitulum secundum de dubijs occurrentibus circa ministrum siue personam ad celebrandum idoneam quin q3 includens articulos.

Articu. i. Sex dubia resoluens circa ministrum celebraturum ratione ordinis et officij sui executionis occurrentia.

i **Q**uis sit minister idoneus ad celebrandum et conficiendum siue consecrandum corpus et sanguinem christi.

Sol. Solus sacerdos rite ordinatus.

ii **E**trum ille qui credit se rite esse ordinatum et tamen non est rite ordinatus: conficiat hoc sacramentum.

Sol. De hoc non habetur certitudo: pie tamen credi potest quod conficiat virtute ecclesie: et quod summus sacerdos suppleat defectum et quod non permittat periculum imminere ecclesie et eam decipi.

iii **Q**uid agendum. Siquis post inceptam missam habeat conscientiam quod non sit sacerdos rite ordinatus.

Sol. Si hoc contingat ante consecrationem: tunc dimittat missam imperfectam: aut conscientiam deponat. si post consecrationem: procedat: et postea superiorem suum accedat et casum ei exponat.

iiii **E**trum hereticus: schismaticus: degradatus: infamis: irregularis: excoicatus: interdictus vel suspensus: possit conficere hoc sacramentum: et ordinate celebrare.

Sol. Quilibet istorum potest conficere: sed non debet: quia conficendo peccat. Et ita nullus istorum potest ordinate celebrare.

v **Q**uid agendum sit: si quis post missam inceptam recordetur se esse excommunicatum: de quo prius non habuit memoriam.

Sol. Si contingat hoc ante consecrationem tutum est ut missam deserat: nisi graue scandalum timeatur. Si vero post consecrationem: assumat propositum humiliter petendi absolutionem et satisfaciendi: et procedat in missae celebratione.

vi **Q**uid agendum si quis post missam inceptam habeat remorsum de irregularitate.

Capitulum

Sol. Si fiat ante consecrationem: tutius est q̄ missam deferat. Si vero post consecrationem: doleat et proponat atq̄ consecrare quod in se est: et procedat.

Articu. ij. Resoluens sex dubia que incidunt circa dispositionem corporis ipsius ministri.

i **¶** Utrum sacerdos mutus vel loquela priuatus possit consecrare seu conficere hoc sacramentum.

Sol. Non oportet eum conficientem habere facultatem sermōis siue loqueli: quam si amiserit post susceptum ordinem: conficere nō potest: eo q̄ non potest verba consecrationis et alia proferenda vel dicenda dicere.

ij **¶** Utrum habens aliquem alium defectum in corpore: possit missam celebrare.

Sol. Si habet aliquem defectum qui reddit eum inhabilem aut impotentem ad dicendum vel faciendum ea que ad debitam celebrationem eriguntur: vt puta si careat visu: vel digitis quibus tractari leuari vel frangi debet hostia. Vel si habet alium defectum notabilem: qui secundum iudicium prelati sui ordinarij generet scandalum si celebret: non potest celebrare quous possit alia que sunt sacerdotalis ordinis exercere.

iii **¶** Utrum leprosus possit celebrare missam.

Sol. Si non sit factus impotens per corrosiōem membrorum potest celebrare in occulto. Etiam alijs tamen leprosis potest etiam in publico celebrare.

iiii **¶** Utrum patiens morbum caducum: possit celebrare.

Sol. Si cadat frequenter: vel emitat spumam aut vocem confusam: non potest. Si vero raro cadat nec emitat spumam etc. potest dummodo habeat coadiutorem sacerdotem.

v **¶** Utrum patienti fluxū sanguinis vel seminis: liceat celebrare.

Sol. Licet: nisi aliud impedimentum obstat. ¶ Siquis talem fluxum sanguinis patiatur: vt suscepta in stomachum statim per secessum emitat: celebrare non debet.

vi **¶** Utrum pollutus pollutiōe nocturna: possit licite celebrare.

Sol. Pollutio nocturna quous secundum se considerata non sit peccatum ex eo q̄ absq̄ vsu liberi arbitrij contingit. tum ratione siue cause habet quādoq̄ peccatum annexum: cuius est

Secundum

effectus vel signum. ¶ Ideo primo considerāda est pollutio
nis nocturne causa. Que triplex esse potest. ¶ Prima ē extri
seca spiritualis scilicet demonum illusio: que quandoq; pro
uenit ex precedenti negligentia preparationis ad deuotio
nem preleritum cum quis ad dormiendum accedit: que potest
esse peccatum vel mortale vel veniale. Quandoq; vero proue
nit ex sola nequitia demonū volentium impedire hominem
a sumptione huius sacramenti. ¶ Secunda causa est intrin
seca spiritualis scilicet cogitatio precedens lasciuia: que quan
doq; est ex concupiscentia et delectatione: vbi si afflit consen
sus, erit peccatum mortale. Si autem desit: erit vēiale. Quā
doq; autem potest esse sine omni peccato vt cum aliquis cau
sa lectionis vel disputationis cogitur de talibus cogitare.
Et si hoc fiat sine concupiscentia et delectatione non erit co
gitatio immunda: sed honesta: ex qua tamē pollutio sequi p̄r.
¶ Tertia causa est intrinseca et corporalis: videlicet super
fluitas vel debilitas nature: aut superfluitas cibi vel potus:
que quādoq; est cum peccato vel mortali vel veniali: vt cum
prouenit ex superfluitate cibi vel potus. Quādoq; autē est sine pec
cato: vt cū prouenit ex ifirmitate nature. ¶ Si igit pollutio
ex aliq; dictarū causarū ptingit prout est cū pctō mortali: nō li
cet polluto celebrare nisi post viginti quatuor horas. ¶ Si vero
accidat ex aliq; illarū causarū s̄m qd est sine pctō v̄l solū cū vēiali
pctō: pōt pollut⁹ licite celebrare. ¶ Clericū si ppter reuerētiā
abstineat laudāus est: nisi necessitas v̄l vitatio scādali urge
at. Cler⁹ qz nō semp de facili pōt p̄cipi ex q̄li causa proueniat.
Ideo in dubio tuti⁹ est abstinere: nisi v̄ges necitas icūbat:
v̄l deuotio sp̄alis instiget: aut alias nulla indispositio debite
reuerētie obuiās afflit. ¶ Ita sentiendū v̄ de pollutione no
cturna: siue i sōno siue in vigilia finiat. Nisi q̄s post euigilati
onem bēat cōsensu deliberato cōplacentiā in delectatione: ⁊
p̄cipue cū appetitu futuri op̄is: i quo casu tutius abstineat.
Articu. iij. Resoluēs decē dubia emergētia circa bitudinē mentis ip̄i
ministri celebrantur: q̄tū ad itentionē vsū rōnis: culpā ⁊ gr̄as.
i ¶ Utrum ad conficiendum hoc sacramentum et celebrandū
requiratur intentio ministri.

Capitulum

Sol. Cum ad perfectionem cuiuslibet sacramenti requiratur intentio ministris: eo quod perfectio illa sit per actum humanum a voluntate procedente: que per intentionem determinatur et specificatur constat quod maxime ad conficiendum et celebrandum hoc excellentissimum sacramentum erigitur intentio ministris. Unde et quedam glossa super Mattheum dicit: Quantum intendis: tantum facis.

¶ Que debeat esse intentio sacerdotis: siue quid debeat intendere sacerdos consecrare volens.

Sol. In omnibus sacerdos debet intentionem suam conformare intentioni ecclesie: hoc est: quod intendat illud facere quod ecclesia intendit et facit: cuius ipse in huiusmodi est minister. Intendit autem ecclesia facere quod christus fecit. Christus vero transubstantiauit panem in corpus suum et vinum in sanguinem per verba consecrationis: hoc etiam debet intendere sacerdos.

¶ Qualis intentio circa prolationem verborum consecrationis necessario requiratur. An scilicet semper actualis exigatur vel aliqua alia sufficiat.

Sol. Intentio actualis non necessaria requiritur. Intentio autem virtualis semper necessaria est. Dicitur autem intentio virtualis cum quis prius habuit actualem intentionem consecrandi: et ex illa motus est ad consecrandum: posito quod actualiter non cogitet quando verba consecrationis profert. virtualiter enim manet intentio prima. et hoc sufficit: nisi contraria intentio subsequatur. Certe tamen studiose curare debet sacerdos ut etiam actualem intentionem adhibeat alioquin timendum est quod a peccato non excusetur.

¶ Utrum sacerdos furiosus lunaticus. vel alia ex causa usu rationis priuatus. possit conficere hoc sacramentum et licite celebrare.

Sol. Quia ad consecrationem huius sacri requiritur intentio ministris. ut circa resolutionem primi dubij huius articuli patet. erigitur etiam ad celebrationem deuotio et suisipsum examinatio: ut infra dicitur. Ideo si quis ita usu rationis quacumque ex causa sit priuatus ut nunquam bec bene possit neque conficere potest neque celebrare. Si vero raro usu rationis priuetur et illo frequenter utatur: neque obstat aliud impedimentum: conficere quidem potest eo ipso et celebrare dummodo habeat coadiutorem sacerdotem.

Secundum.

v **Q**uidem demoniacus possit celebrare?

Sol. Si fuerit ex toto liberat^{us} pōt celebrare. alias nō pōt. qđ per experientia pbari potest. Est autē tēpus pbatōis arbitrariū iuxta discretione p̄lati. p̄fatis circūstantijs p̄sone vel dignitatis vel alijs huiusmodi.

vi **Q**uidem existens in peccato mortali possit conficere hoc sacramentum et licite celebrare?

Sol. Conficere pōt. sed nō d̄z: qz cōsecrando peccat mortalit. Un̄ cum celebrat duo pctā mortalia distincta committit. Un̄ quia indigne consecrat. Aliud quia indigne sumit. *quia in consecrat. et quia in sumit*

vii **Q**uidem celebratur? teneat esse cert^{us} qđ nō sit i pctō mortali?

Sol. Triplex inuenit^{ur} certitudo. Quedā sup̄naturalis q̄ p solaz diuinā reuelationē habetur. et talis hic nō regitur. **Q**uia est naturalis. q̄ qđ per sensum vel intellectū euidēter cert^{us} est de aliquo et illa etiā hic nō est necia. **Q**uia est moralis siue ciuilis. q̄ nec habet ex reuelatiōe diuinā nec ex euidētia rei. sed ex probabilib^{us} cōiecturis magis ad vnā partē q̄ ad alterā inclinātib^{us}. et ad istā tenetur celebraturus in pposito dubio vt videlicet post diligentē et sufficientem cōscientie discussionē: de qua infra cap. vi. arti. j. tractabit^{ur}: certus sit modo p̄dicto se nō esse in pctō mortali. et hec certitudo hic etiam sufficit.

viii **Q**uid sentiendus de eo qui licet non sit in pctō mortali: tñ secundum conscientiam scrupulosam estimat se esse.

Sol. Talis debet vel conscientiam scrupulosam deponere: vel a celebratione abstinere.

ix **Q**uid agēdū. Si sacerdos postqđ vl^{ter} missam icipit vl^{ter} ad icipiē dñ est p̄parat^{us} recorder pcti mortal^{is} de quo nō est confessus?

Sol. Debet penitere cum proposito cōfiteendi et satisfaciendi: et si habere possit confessorem: statim cōfiteatur. Nisi hoc absqz graui scandalo fieri non possit.

x **Q**uidem p̄petrans pctm luxurie et statim post hoc penitens et confitens: possit licite eodem die celebrare?

Sol. Non licet: sed abstinere debet ad minus per viginti quatuor horas: vt sup̄ dictū est articulo. ij. de polluto pollutiōe noctua.

Articu. iij. Resoluens septem dubia: que occurrunt circa ieiunium: sobrietatem et somnum ministri celebraturi.

Capitulum

i **Q**uātrū sacerdos non ieiunus: possit cōficere & celebrare?

Sol. Duplex ē ieiuniū. Unū est ecclē: quo. s. q̄synā comestione
vni? diei nō trāsgredit & hoc nō soluit p̄ sumptionē medicine
vl' alioꝝ q̄ nō nutriunt: dūmodo in parua q̄titate sumātur.
Tale ieiuniū nō sufficit celebranti. Aliud est ieiuniū na-
ture: qd̄ est priuatio cuiuscūq; suscepti in stomachū: vel viam
ad stomachū per modū cibi vel potus: siue nutriat siue nō: vl'
per se vel cū alijs. Suscepti dicim? a p̄ncipio diei a quo quis
dicif ieiunus: hoc est a media nocte. Et tale ieiunium req̄rit
ad celebrātem. Unde si quis nō sit hoc modo ieiunus q̄uis
posset p̄ficere & celebrare: tamē nō debet q̄ grauit̄ peccaret.
Et ideo cū quis est plures missas eodē die celebratur?: nō
debet sumere ablutionis vñū: nisi in vltima missa: vt inferi?
circa resolutionē vltimē dubij ar. v. bñ? capituli dicitur.

ii **Q**uid agendum si quis post missam ineptam recordetur
se ieiunium soluisse?

Sol. Si recorder ante cōsecrationē: tutius est q̄ cesset nisi gra-
ue scandalum timeat. Si post consecrationē pcedat & per-
ficiat: non obstante q̄ non sit ieiunus: q̄ preceptum de perfe-
ctioe sacramēti maius est: q̄ preceptū q̄ a ieiunis sumatur.

iii **Q**uātrum transglutians reliquias que post comestionem in
ore remanserunt: possit celebrare?

Sol. Si casualiter trāsglutiāt: nō impediunt celebrationem: q̄a
nō trāsciunt p̄ modū cibi vel potus sed saluē: cui permiscen-
tur. Si vero studiose id fiat: abstinendum est.

iiii **Q**uid si quis gargaricando vel os mundando parum aque
aut vini transglutiat.

Sol. Sicut in dubio precedenti.

v **Q**uid si quis tarda hora comederit vel biberit & nondum diges-
serit: vtrum ei liceat celebrare?

Sol. Si ex hoc nō reddatur multū indispositus ad debite cele-
brandum: licet. Si vero ex hoc multum perturbetur & idispo-
natur: tuti? est vt abstineat. Unū dic̄ glo. circa casū. n̄b̄il. vii. q. i.
Si q̄s etiā añ medium comederit: & adhuc sentiat eructatio-
nes: quia cibus non est digestus q̄d̄n sentiat cibum: absti-
nebit a celebratione.

Secundam.

vj **¶** Utrum patiens vomitū vltam passus licite celebrare possit?

Sol. Siquis ex infirmitate sustineat illam passionem: abstinere debet quousq; sanetur.

vij **¶** Quid si per totam noctem non dormiuerit?

quidā per totam noctē dormiuit

Sol. Sicut in pcedenti dubio. Dicit em̃ glo. in. c. Si constiterit de accu. de vinolēto q̃ in tabna pnoctauit ⁊ altera die nulla pmissa dormitione celebrauit: q̃ nō videt ieiun? sed p̃sūs celebrasse: ppter indigestionē. Et glo. circa cano. sacra. de cōse. di. j. Ieiunium inquit dico celebrata digestionē.

Articu. v. Resoluens q̃nq; dubia circa celebratiōis abstinentiā et usū demq; frequentiam occurrentia.

i **¶** Utrum liceat sacerdoti omnino a celebratione abstinere?

Sol. Si sacerdos p sniaz ecclie sit ordis executōe p̃uat? vlt ex debilitate aut egritudine fact? sit ipotēs vltiept? ad celebrādū: tūc nō tenet celebrare. Si ṽo nō sit p̃uat? ptate celebrādī. aut als fact? impotēs vel inept? tūc nō licet ei oīno abstinere: q̃n saltem teneri videat ad celebrādū in p̃cipuis festis. Et maxime in illis diebus in quibus fideles cōmunicare consueuerunt.

ij **¶** Utrum expediat sacerdoti vt frequenter rcelebret?

Sol. Si frequenter sit ad celebrādū disposit? expedit vt frequenter celebret. **¶** Vratissimū em̃ sacrificiū illud est dño: ⁊ magnas atq; inenarrabiles hoc sacm̃ virtutes bēt. Ideo putile ē frequenter celebrare ⁊ sumere: vt fruct? ei? sepi? ac frequent? p̃cipiat.

iii **¶** Utrum liceat alicui quotidie celebrare?

Sol. Circa vsum huius sacri ex parte celebrātis et sumētis duo requirunt. Primū est desideriū cōiunctiōis ad xpm̃: qd sit p amorē. Scdm̃ est reuerētia: q̃ ptinet ad timorē. Primū istoz icitat ad quotidianā bui? sacri frequentatiōē. Scd̃ ṽo frabit. Cū siq; exp̃imētalit cognouerit ex quotidiana celebratione feruorē amoris augeri: reuerētiā nō minuit: tal? quotidie celebrat. Siq; autē senserit p quotidianā frequentatiōē reuerētiā minui ⁊ feruorē nō multū augeri: ille interdū abstineat: vt cū maiori reuerentia et deuotione postea celebret.

iiii **¶** Utrum q̃s sic disposit? vt laudabiliter possit celebrare ⁊ possit etiā laudabiliter ppter sacri reuerētiā abstinere: meli? ac laudabilius faciat a celebratione abstinendo q̃ celebrando.

Capitulum

Ex celebratio **Sol.** In tali casu: melius: salubrius et laudabilius est ut celebret quam quod abstinere. Nam ex celebratione multos fructus huius sacramenti percipere potest: ut patet ex resolutione secundi dubij precedentis: quibus abstinendo priuatur. **Celebratio** propterea ex charitate procedit: abstinencia vero ex timore: ut patet ex resolutione tertij dubij. **Baritas** autem timori preferitur. Nec validum est quod abstinens se putat postea melius fore dispositum: quia fieri potest ut minus fiat dispositus. Incertum est etiam si unquam deiceps sit celebraturus. Stat etiam quod celebrando assequatur aliquam gratiam specialem: quam abstinendo non attingit nec unquam fortassis recuperabit.

Utrum liceat alicui plures missas uno die celebrare?

Sol. In die natiuitatis dominice potest quis tres missas celebrare: ut habetur de ce. mis. consumulisti. Addunt doctores quatuor casus necessitatis: in quibus potest quis duas celebrare. **Primus** est cum in die festo occurrit necessitas ut post missam diei dicatur missa pro defunctis. **Secundus** casus est cum necessitas infirmorum exigit ut visitatum pro eis consecret. **Tertius** casus est cum superueniunt peregrini: aut occurrunt nuptie celebrationem exigentes. **Quartus** casus est: cum propter defectum sacerdotum vel paupertatem ecclesiarum: unus sacerdoti plures ecclesie commendantur. **Alia** non licet nisi unquam in die missam celebrare: ut habetur de consecra. distin. j. Sufficit. Hoc autem cauendum est: cum quis plures missas vult celebrare: ne ablutionem summat nisi in ultima: ut sic ieiunius permaneat et celebret.

Capitulum. iij. de dubijs circa locum celebrandi occurrentibus. duos continet articulos.

Articu. i. Resoluens quinque dubia circa locum celebrandi communem videlicet ecclesiam incidentia.

Quis sit locus communis: debitus et conueniens ad celebrandum missam?

Sol. Regulariter sola ecclesia consecrata.

Utrum ne quis possit licite quinque extra ecclesiam celebrare?

Sol. Potest: de licentia episcopi vel superioris: dummodo habeant necessaria ad celebrationem requisita.

Tertium.

ij **Q**uid si in regione aliqua nō inueniat ecclesia cōsecrata: propter destructionē ecclesiar: vel si quis sit in itinere cōstitutus: et prefertim in nauigatiōe vbi nō potest habere ecclesiam: vel cōstitutus in exercitu honestor: vñ in alio consimili occurrente casu: vtrum ne quis possit alibi q̄ in ecclesia celebrare: etiā sine licentia episcopi?

Sol. In talibus casibus potest: si habeant ibidē cetera necio requisita: pōt em̄ celebrare sub diuo vel tentorio.

iiij **U**trum in mari vel in fluminib⁹ in quibus naues frequenter agitantur liceat alicui celebrare?

Sol. Nullo mō debet pp̄ piculam effusionis sanguinis.

v **U**tr̄ in oī loco cōsecrato liceat celebrare missam?

Sol. Non: si em̄ locus sit interdictus: siue a iure: vt si sit pollut⁹ sanguine vel semine: siue a iudice: vñ per sententiā iterdidicti latam cōtra locum: non licet ibi celebrari. Et faciens contrarium in hoc casu incurrit irregularitatem.

Articu. ij. Resoluens sex dubia que circa locum proprius scilicet altare occurrere possunt.

i **U**trum in ecclesia vel alibi possit quis licite celebrare super aliquo alio q̄ altari?

Sol. Non licet nisi sup altari vñ fixo siue stabili vel portatili siue viatico: qd̄ pōt poni sup mēsa: vñ arcā vel aliud bñōi.

ij **Q**uale debeat esse altare super quo celebrare licet?

Sol. Altare debet esse lapideum consecratum: integrum: non enormiter fractum.

iiij **I**n quibus altare debeat esse coopertum et ornatum?

Sol. Duabus pallis: et corporalī consecratis: de lino puro factis: nullo colore tinctis: s; totaliter albis: mundis et nitidis.

iiij **U**trum semper liceat sacerdoti super quolibet altari consecrato celebrare?

Sol. Non: nam postq̄ episcopus super aliquo altare celebrauit non licet illo die alteri sacerdoti super illo celebrare: nisi de licentia episcopi.

v **Q**uantum debeat esse altare portatile: vt sit aptum celebrationi super eo fiende?

Sol. Tantum esse debet vt possit recipere pedem calicis et bo

Capitulum.iiij.

stiam et q̄ sacerdos manus super ipsum cum hostia tenendo
conuenienter consecrare possit.

vj ¶ Quid si sacerdos aliquod de predictis requisitis omittat
vtrum, scilicet consecret celebrando.

Sol. Si obseruat alia ad consecrationem necessaria consecrat,
sed tamen grauitur peccat scienter omittens.

**Capitulum.iiij. de dubijs occurrentibus circa tem-
pus congruum quo celebrari debet: duos habens ar-
ticulos.**

Articu. j Resoluens quatuor dubia occurrentia circa tēpus celebrā-
di commune, videlicet diem.

i ¶ Utrum idifferēter in nocte ⁊ die liceat alicui missā celebrare?

Sol. Nō licet regulr nisi in die: hoc em̄ sacrm̄ ad tps gratie perti-
net: quod per diē significatur. Unde et saluator dixit. *Ne-
oportet operari donec dies est.*

i ¶ Utrum ne aliquando liceat in nocte celebrare?

Sol. Solū in duabus noctibus licet, videlicet i nocte natiuita-
tis chr̄sti: ⁊ in nocte dominice resurrectionis.

iiij ¶ Utrum ne liceat quādoq; ante initium diei celebrare?

Sol. In tribus casibus licet. ¶ Primus: si necitas postulet: vt
si cōtingat aliquē infirmari ad mortē ⁊ nō habeatur hostia cō-
secrata: pōt sacerdos celebrare ⁊ consecrare. ¶ Scds casus:
si eps sit in itineratione: tūc pōt ante diē celebrare vel facere
celebrari corā se. ¶ Tertius casus: siq; habeat dispensationē
ab epo vel supiore: vt possit celebrare ante diē: alias nō est tu-
tum: nisi aliqua rationalis ⁊ vrgēs necessitas supuenerit.

iiiij ¶ Quid siq; celebret credēs diē icepisse: ⁊ tñ nōdū iceperit?

Sol. Quia quod parū distat nībil distare videtur talis excusat:
precipue si deuotio hoc exposcerit.

Articu. ij. Resoluens tria dubia que se offerunt circa tempus celebrā-
di propriū scilicet horam.

i ¶ Qua hora diei liceat missā celebrare?

Sol. Iste solennes siue publice secundum canones tribus ho-
ris celebrari debent. v3 hora tertia in diebus festiuis: hora se-
pta in pro festis diebus et hora nona in diebus ieiuniorum.

Capitulum. v.

In hoc tamen obseruanda videtur deberi consuetudo regionis vel religionis. Priuate vero missæ celebrari possunt a principio diei vsq; ad horam nonam: hoc est vsq; ad meridiem.

¶ **Q**uod quo tempore sumendum sit principium diei?

Sol. Principiū diei nō est accipiendū ab ascensu solis sup̄ n̄m̄ orientē: sed ab illa hora qua radij solares incipiūt illuminare n̄m̄ hemispheriū qđ d̄r principium aurore: et incipit vna hora et quinta parte bore: ante corporalem solis ortum.

¶ **Q**uid si quis celebrando non obseruet tempus debitum?

Sol. Si obseruet alia ad p̄secrationē neciā: cōsecrat. Sed tamē si ex p̄tēptu vel scienter tempus debitū non obseruat: mortaliter peccat: faciens contra constitutionem et consuetudinē generalem ecclesie romane.

Capitulum. v. de dubijs que incidunt circa materialia exteriora que ad ornatū vel congruentiam celebratiōis requiruntur tres articulos comprehendit.

Articu. i. Resoluens quinq; dubia que circa vestes indumenta sacerdotalia insurgunt.

i **¶** **Q**uādo sacerdos celebratur? specialib; debeat indui vestib;

Sol. Sic: congruū est enī vt quibus sacerdos vsus fuit in sua ordinatione: etiam vtatur in celebratione. Et quia in suscepiōne ordinis specialibus vestibus indutus fuit: ideo et talib; vti debet in celebratione.

¶ **Q**uot et que sunt huiusmodi vestes vel indumenta.

Sol. Simplicium sacerdotum sex sunt indumenta scilicet amictus siue humerale/alba/cingulus/manipul;/stola/ et casula.

¶ **Q**uādo requiratur qđ sint benedicta siue consecrata.

Sol. Sic: debent enim esse sacrata et honesta: nec alijs vsibus qđ ecclesiasticis et deo dignis officijs deputanda.

¶ **Q**uādo celebrans absq; vestibus et indumentis benedict; efficiatur irregularis?

Sol. Non: non quia inuenitur hoc in iure positum: verū tamen scienter vel ex ignorantia crassa hoc faciens: grauiter peccat.

¶ **Q**uādo necessario requiratur qđ tales vestes et indumenta ceteraq; conrequisita sint munda et nitida?

Capitulum

Sol. Sic: Nā vt habet i. c. relinq. de custodia eucharistie. clericis ꝑcipit vt oratoria/vasa/palle/corpalia: ⁊ vestimēta mūda ⁊ nitida ꝑseruent. Qd aut ꝑcipit: ꝑperat: ⁊ qd ꝑat necesse est fieri Si nō fiat: penā bēt: vt habet. xiiij. q. j. qd ꝑcipit. Cleb igit ill q maiorē curā adhibēt vt lintbeamina: vl ꝑꝑudor est dicere femoralia sua sint mūda ⁊ nitida: q̄ ea sup qbus locari ⁊ tractari debet sacratissimū ⁊ mundissimū corpus iesu cūstī:

Articu. ij. Resoluens quatuor dubia que circa vasa ad celebrandum opportuna occurrunt.

i **¶** Utrū ad celebrationē missę requirant aliq̄ vasa specialia.

Sol. Sic: potiori ratione q̄ vestes spāles: ꝑꝑter corpus ⁊ sanguinem cūstī: vt decenter ⁊ reuerenter ibi possint locari.

ij **¶** Quot et que sint butusimodi vasa?

Sol. Duo que necessario requiruntur: scilicet calix ⁊ patena.

iii **¶** De qua materia debeant esse vasa ista?

Sol. Hec vasa debent esse de auro vl argento nisi paupertas obfistat. In quo casu sufficit q̄ sint de stanno.

iiii **¶** Utrum requiratur q̄ sint consecrata?

Sol. Sic: fortiori rōe q̄ vestes: ꝑꝑter cām superius exp̄ssam.

Articu. iij. Resoluēs octo dubia occurrentia circa circumstantias et alia exteriora requisita.

i **¶** Utrum liceat alicui sine libro missali celebrare?

Sol. Nō licet alicui: etiā si oia memoriter sciret. Sz d̄z b̄re libzū in quo ad min⁹ missā dicēda cū canone cōtineat ꝑꝑt periculū erroris qui ex obliuione vel distractione contingere potest.

ij **¶** Utrū liceat alicui sine igne siue lumine candeles celebrare?

Sol. Nō licet: In lege em̄ scriptū est. Ignis in altari meo semp ardebit: qd in celebrationē hui⁹ sacri magis obseruandum est: vbi ille imolatur: tractatur et sumitur: q̄ est candoꝝ lucis eterne: et qui venit ignem mittere in terram ⁊c.

iii **¶** Utrū sacerdos sol⁹: nullo ꝑsente: licite possit celebrare missā?

Sol. Nullo mō licet: sed admin⁹ vnus debet esse ꝑsēns: qui sacerdoti celebranti ministrat: et in persona ecclesie vel totius populi respondeat.

iiii **¶** Cuius conditionis et qualitatis debeat esse ministrans.

Sol. Ministrās debet esse masculus ⁊ clericus: aut saltem sci⁹

Sextum.

ens ministrare celebrāti ⁊ respondere. Et si fuerint plures ministrantes: debent etiam huiusmodi esse conditionis: vt notatur i can. hoc quoq; de pse. di. ij. ⁊ i glo. ibidē. Cū pz q nulli femi-

ne etiā si scimoniales fuerit: licitū est ad missam ministrare.

¶ Quid si ministrans aliqua causa vel occasione recedat de altari dimittendo celebrantē solum: reuersurus tñ. Utrū celebrās debeat pcedere in missa vel cessare donec ministrās redeat?

Sol. Procedere debet quousq; aliquid occurrat in quo indige-

at ministerio ministrantis.

vj **¶** Quid si ministrans recedens non reuertatur?

Sol. Sacerdos celebrans necessitate compulsus. vtem ministrantis suppleat.

vij **¶** Quid de sacerdote incluso vel beremita et solitario. An scilicet celebrare possit.

Sol. Si ei non suffraget copia ministrāt: sol⁹ celebrare pōt: alias sec⁹ vt notat i glo. circa solutionē qñti dubij pcedēt allegata

viii **¶** Quid si quis omittat aliquid predictorū?

Sol. Quāuis psecret: sciēter tñ vl ex ignorātia crassa omittēs grauitur peccat: vt etiam circa superiora dictum est.

¶ Capitulum. vj. de dubijs q occurrunt in cerimonijs consuetis et obseruandis in missa et circa eam: tam in

agendis q in dicendis tres includens articulos.

Articu. i. Resoluens decem dubia que oriuntur circa agenda ⁊ dicēda ante missam.

i **¶** Utrū celebratur? missa: aliqd spālī agere debeat añ missā?

Sol. Sic: cum enim omne quod agere intendimus per studiū considerationis puenire debeamus: vt sic ad id quod agendum est preparemur maxime decet vt fiat circa hoc dignissimum officium. ne quis impreparedus accedens iudicium si

bi manducet et bibat. **¶** Preterea requiritur itaq; debita ac sufficiens preparatio sacerdotis: qua ita efficiatur disposit⁹ ⁊ idoneus: vt digne ad celebrandum possit accedere. Unde et scriptum est. Ante orationem prepara animam tuam.

¶ In quo consistat debita et satisfaciens preparatio sacerdotis celebraturi?

Capitulum

Sol. Preparatio illa consistit in debita et sufficienti conscientie mundificatione et adoratione: que prequirunt debitas suisque probationem id est diligenter conscientie sue examinationem: secundum quod apostolus Corinthios monet ita scribens, Probet autem seipsum homo etc.

Et ita ex toto tria in genere requiruntur ad debitam: sufficientem: et dignam preparationem: scilicet

Probatio
Purgatio
Adornatio } conscientie.

iiij Qualiter: et in quibus quis seipsum probare et examinare debeat?

Sol. Primo et ante omnia debet cum diligentia conscientiam suam discutere et examinare: presertim a proxima confessione debite facta. Si interea ne incidit in excommunicationem irregularitatem vel suspensionem: aut aliquid aliud huiusmodi impedimentum. Secundo diligenter prospicere debet si ne interea aliquod mala precipue mortalia commiserit. Si ne aliquod bona ad quod obligatus omiserit: vel negligenter persolverit. Tercio si aliquod bonum inuenerit: an ex toto corde de istis doleat et ea propter deum quem offendit detestetur. Quarto an habeat firmum propositum emendandi vitam suam: et ab omnibus mortalibus cauendi in futurum propter deum. Quinto an intendat omnia perficere ante accessum ad celebrationem et iuxta arbitrium confessoris per eis satisfacere. Sexto verum habeat rectam fidem cum debita intentione et conatu ad debite deuote celebrandum. Septimo an debitam diligentiam in discussione et examinatione predictorum adhibuerit. Nec diligenter aduertant sacerdotes concubinarij: luxuriosi: crapulosi: ebriosi: et alij consimiles in damnabili statu viuentes. Pensentque studiosius quodlibet ad celebrandum accedant: et quod eos ultio diuina expectet.

iiij Quanta requiratur diligentia in examinatione predicta: ut sufficiens reputetur et debita?

Sol. Tanta requiritur: quantum quis faceret in magno et arduo negotio: pro magna et ardua re lucranda: aut graui incommodo vitando: iuxta possibilitatem humane fragilitatis. Unde si quis huiusmodi diligentiam in conscientie sue examinatione non fecerit: indigne ad istius sacramenti celebrationem atque summptionem accedit: quia impreparatus: et ita dominici cor

Sextum.

poris et sanguinis reus iudicabitur.

¶ Quomodo possit quis esse aut fieri certus quod debitam et sufficientem diligentiam preacta discussione fecerit?

Sol. Ex quo hic non requiritur evidens certitudo: cum illa absque divina revelatione haberi non possit: sed exigitur solum certitudo moralis siue civilis: sicut in alijs agibilibus humanis: potest quis ex probabilibus coniecturis post examinationem de debita diligentia factam: satis scire et certus esse: an debitam diligentiam fecerit vel non fecerit in discussione precedentium: et hoc sufficit quemadmodum etiam dictum est supra ca. ij. arti. iij. de certitudine essendi absque peccato mortali.

¶ In quo consistat debita et sufficiens conscientie purgatio?

Sol. Talis consistit post debitam examinationem factam in peccatorum presertim mortalium et aliorum impedimentorum si que per discussionem inuenta fuerint: totali et omnimoda remotione vel expulsionem. **¶** Ad quam expulsionem tria precipue requiruntur. **¶** Primum est vera et perfecta contritio et peccatorum detestatio: per quam quis deo quem offendit reconciliatur. **¶** Secundum est pura et integra confessio. **¶** Tertium est recta ac debita absolutio. Non enim sufficit quod accedens ad celebrandum sit per contritionem reconciliatus deo: sed exigitur quod etiam sit reconciliatus ecclesie: ut digne suscipiat sacramentum unitatis ecclesie: quod sit per absolutionem: que precipue requirit confessionem. **¶** Et ideo si quis post mortale commissum quantumcumque contritus fuerit accedat ad celebrandum absque confessione et absolutione: mortaliter peccat: nisi occurrat casus qui in dubio sequenti tangetur.

¶ Quid agendum si quis non possit habere copiam confessoris?

Sol. Si possit absque scandalo differre celebrationem differat quousque habuerit confessorem. Si vero imminet scandalum nisi statim celebret: tunc cum debita contritione et voluntate confitendi tempore opportuno celebret: ut scandalum euitet.

¶ Si tamen ex negligentia sua defuit confessor: quem habere potuisset si debitam diligentiam fecisset: ipse peniteat.

¶ Quibus ornamentis conscientia celebraturi debeat esse adornata: ut digne et debite possit celebrare?

Capitulum

Sol. Necessariū ē vt digne celebratur? accedat ornat? recta fide debita intētiōe: et sufficiēti conatu ad debite reuerētē et digne celebrādū. ¶ Decēs ad debite decorat? sit bñiltate: castitate: iusticia: et ceteris virtutib? q̄ per vestes sacerdotes significant.

It ¶ **Utrum** celebraturus teneatur dicere horas canonicas ante missē celebrationem.

Sol. Talis ad min? dicere tenet? an celebrationē matutias: alioquin mortali peccat. ¶ Ad alias aut horas canonicas nō tenet? an missā sub pctō mortali: nisi aliq? spālis constitutio v? ap? probata p̄suetudo eū ad hoc obliget. ¶ Nihilomin? p̄gruum videt? vt etiā p̄me an celebrationē dicant. ¶ In ceteris attendenda est consuetudo ecclesie cathedralis vel religionis: cui? est pars vel subditus.

t ¶ **Utrū** sint aliqua alia specialiter dicenda vel agenda ante missē inceptionem a celebraturo.

Sol. In hoc attēdenda ē p̄suetudo diocesis v? religiōis sue scōz quā si aliq? alia p̄mittant? q̄ ad decentiā reuerētia et deuotionē deseruiāt: decet vt ita obseruet. ¶ Cū vbi cōsuetū ē vt dicātur isti psalmi. Quā dilecta. Bñdixisti. Inclina. Credidi. et de p̄fundis: cū q̄busdā p̄cib? et collectis. ¶ Et etiā q̄dā psalmi et oñones ad lotionē manūū et induitionē sacrariū vestitū et ad accessū ad altare: nō sunt ista a celebraturo omittēda v? p̄tēnenda. ¶ Solet etiā p̄mitti p̄fessio generalis publica et osculatio altaris: ap̄d quosdāz iurificatio: p̄cipue an missas solēnes: que suo modo etiam sunt obseruanda.

Articu. ij. Resoluens quatuordecim dubia occurrentia circa dicenda et agenda in missa: modumq; dicendi atq; agendi.

i ¶ **Que** sunt dicenda et agenda in missa et quomodo?

Sol. Generaliter illa dicenda et agenda sunt: et eo modo que et secundum quod ordinatio ac consuetudo diocesis vel religionis celebrantis obseruat.

q̄ ¶ **Utrum** sacerdos in missa debeat vel possit aliquid aliud dicere q̄ in libro missali continetur?

Sol. Magis expedit q̄ n̄bil aliud dicat: pōt tñ cogitare aliq̄ deuotionē et citatiā. Si igitur affectum habeat ad aliqua dicenda pertranseat illa cogitando atq; meditando

Seextum.

iii **Q**uæritur. Utrum verba canonis debeant dici secrete: sicut et orationes in missa que secrete vocantur?

Sol. Sic: propter multas causas: quas non est opus recitare.

iii **Q**uæritur. Utrum cetera preter canonem et secretam vel secretas si plures accipiantur debeant alta et audibili voce dici.

Sol. Ita expedit fieri. Non enim absque causa rationabili ecclesia fecit distinctionem inter canonem et alia dicenda. per hoc namque excitantur et edificant astantes. Si tamen solus ministras astat: quod fortassis (ut apud quosdam religiosos consuetum est) postea sit celebraturus: et sub ministratioe se aliquantulum recolligat meditando: non videtur hac de causa necessarium: debet tamen nihilominus consuetudo loci observari.

v **Q**uæritur. Utrum in memorijs viuorum et mortuorum: debeat aliquorum fieri nominatio?

Sol. Non est necesse. Si tamen celebrans ex nominatione eorum sentiat deuotionem augeri: poterit nominare: cauendo nihilominus sollicitatem propter astantes.

vi **Q**uæritur. Utrum sacerdos cupiens aliquorum nominatum habere memoriam: possit ante celebrationem hoc facere?

Sol. Expedit ut ita faciat: praesertim si publice et coram multis sit celebraturus: vel si multorum nominationem memoriam beneuelet. Sicut etiam expedit ut celebraturus bene desiderium dicendi vel meditandi alia specialia pro deuotione maiori excitanda: circa summationem sacramenti hoc faciat ante celebrationem: vel etiam sub celebratione si missa in noctis cantetur: et tempus aptum ad hoc habeatur.

vii **Q**uæritur. Utrum requiratur attentio celebrantis circa dicenda et agenda?

Sol. Quæadmodum non nescio requiritur actualis intentio: ut superius. ca. iij. arti. iij. circa resolutionem tertij dubij dictum est. Ita etiam non nescio requiritur actualis et continua attentio: actualis tamen semper est necessaria. Est autem virtualis attentio:actus quædam relictæ ex actuali attentione prius: et intentione siue proposito perseverandi in tali attentione actuali. Et hoc etiam sufficit. Nisi interruptatur per actualem attentionem sibi contrariam siue voluntariam conuersionem vel euagationem ad alia. Clericus tamen studiosam diligentiam adhibere debet celebrans ut actualem attentionem retineat: et ne ad alia distrabatur:

Capitulum

quoniam si quis debitam diligentiam non adhibeat a peccato non potest excusari.

vij ¶ **U**trum ad debite et digne celebrandum: requiratur deuotio in celebrante.

Sol. Deuotio duobus modis potest accipi. ¶ Primo per voluntatem per quam propter tradendi se ex dilectione ad ea que pertinent ad dei famulatum.

¶ Secundo: pro seruire dilectionis: quo mens cum quadam suauitate et delectatione eleuatur ad deum.

¶ Et secundum utrumque modum dupliciter potest esse deuotio.

¶ Quedam enim est actualis: quoniam scilicet actualiter voluntas prompse se tradit diuino obsequio: vel mens actualiter feruet in dilectione.

¶ Alia est habitualis ut cum ex actuali et preuia deuotione: relinquatur quedam virtus que ad actus sequentes concurrit.

¶ Circa actualē deuotionē duo sunt consideranda. scilicet deuotio ipsa: et conatus ad acquirendum eam.

¶ Circa officium etiam missę duo attendenda sunt. scilicet missę celebratio et ad celebrandum debita preparatio.

¶ Sacerdos itaque celebraturus in preparatione circa examinationem et probationem suipsius tenetur habere deuotionem primo modo dictam actualiter: bonis enim est preparare animum.

¶ De hac deuotione videtur esse intelligenda glossa. i. cor. xij. dicens. Indignus est: qui non deuota mente accedit ad eucharistiam.

¶ Ad deuotionem vero secundo modo dictam actualiter habendam non tenetur.

¶ Ille enim seruius dilectionis a domino gratuite datur. Unde aliquando desideratus dari: denegatur: vel datus: subtrahitur alicui: secundum quod dispositio eius meretur: vel salutis sue dominus nouerit expedire.

¶ Clericum tamen celebraturus tenetur toto conatu illum feruorem desiderare: et possibilem diligentiam adhibere: faciendo totum quod in se est ut sibi detur.

¶ Vitando omnem teporem: distractionem euagationem mentis expellere: et si aliquid huius occurrat: deliberate non tenere: hoc enim faciendo: non cesset indignus sed sufficienter deuotus accedere.

¶ Cum si prout ille seruius ei non detur non debet propter hoc a celebratione abstinere: sed absque scrupulo celebrare.

¶ In ipsa autem celebratione non requiritur de necessitate deuotio actualis primo modo accepta: sed sufficit. et etiam requiritur habitualis ex actuali precedente relicta.

¶ Licet etiam

Sextum.

non requiratur actualis deuotio secūdo modo dicta eo qd nō est in libera potestate nostra: requiritur tamēz sufficit desiderium cum populi conatu actuali ad acquirēdum illam deuotionem: ita qd celebrās faciat quod in se est. cor sursum elevant: prout et ipse astantes excitat et hortatur cum dicit. **S**ursum corda. **C**irca quod dicit Zyprianus papa: vt habet de cōse. di. j. qñ. Ideo sacerdos p̄fatione premissa parat fratrum mētes dicendo. Sursum corda: vt dum respondet plebs: Habemus ad dominum: admoneatur nihil aliud q̄ dominum cogitare debere. Laudatur contra aduersarium pectus: et soli deo pateat: nec ad se hostem dei venire patiatur. **H**ec ibi.

It **U**trum celebrans debeat stare capite discooperto.

Sol. Sic vt habetur de conse. di. j. c. nullus. Nisi occurrat rationabilis causa cooperiendi. Unde si quis absqz tali causa stet coopertus: graniter peccat: vt habetur ex eodē capitulo.

P **C**um quo debeat fieri ablutio post sumptionē sanguinis?

Sol. Cum vino vt habetur in. c. et parte de cele. mis. Cuius ratio inferius vltimo. c. reddetur.

It **U**trum sacerdos post missam inceptam licite possit desistere: officium non perficiendo?

Sol. Non potest nisi occurrat aliqua rationabilis et sufficiens cā.

It **Q**uid agendū si sacerdos post missam inceptam moriatur vel in talez infirmitatem aut debilitatem incidat: vt non possit perficere.

Sol. Si aliquod istorum contingat ante consecrationem. non ē necessarium qd missa per alium perficiatur: potest tamē fieri si astit alius sacerdos dispositus. Et ille incipiat vbi prior dimisit: quod si nesciat: potest incipere a principio. **C** Si vero aliquod predictorum contingat post consecrationem corporis et ante consecrationem sanguinis: vel post consecrationem vtriusqz: tunc debet suppleri et perfici missa per alium dispositum. **C** Si autem contingat hoc in prolatione verborum consecrationis corporis: verbis iam in parte pronunciatis: similiter perficiatur per alium: qui incipiat ibi. **Q**ui pridie. Et si illud contingat in consecratione sanguinis: incipiat ibi Simili mō. **C** Sic etiā agendū v̄ cū dubitat: v̄z p̄or sacerdos v̄

Capitulum

cepit vba cōsecratiōis proferret: et nō p̄fecerit. ¶ Nec reputandum est tūc fieri iterationē. Quia non intelligitur iteratum quod ambigitur esse factum.

ritij ¶ Quid agendum si celebranti sanguis per nares erumpat, vel fluere incipiat.

Sol. Pausare debet reclinādo vel sedēdo: donec fluxus cesset. Lauere aut̄ debet ne vestes vel aliqua sacra per sanguinē cōtaminent: recipiēdo illum vlt̄ in aliquo vase vlt̄ panniculo prout discretioni sue meli⁹ cōuenire videt̄. ¶ Si autē ille fluxus restringi non posset neq; sacerdos officium p̄ficere tunc agendum est vt in casu dubij precedentis.

ritij ¶ Quid si sacerdos omittat aliquid vel aliqua de dicendis vel agendis in missa.

Sol. Si obfuerit ea que necessario ad cōsecrationes requirunt: cōsecrat: sed tñ grauit̄ peccat si sciēter omittat aliqd̄ notabile ex institutiōe vel cōsuetudine ecclie ad hoc officium requisitū: vt puta missę introitū: Ep̄lam: Euangelium: vel aliud cuiusmodi. ¶ Si autē aliquid modice reputationis: vlt̄ ex negligentia aliqd̄ omittat: minus peccat. Diligentissime tamē cauere debet ne contingat.

Articu. iij. Resoluens quatuor dubia que occurrunt circa dicēda: agēda: et cauēda post missę celebrationem.

Sol. Sicut p̄mo nāq; et añ oia. dicēda sunt corde et ore: debite et deuote gratiarū actiones. Quā em̄ vt et ipse celebrās in p̄fatio: ne p̄testat̄ dignū et iustū sit atq; equū et salutare: vt semper et vbiq; dño gr̄e agant: q; in nullo loco vel tpe nobis bñficia sua clemēt̄ largiri cessat: dignissimū: iustissimū: et eq̄simū est: vt hoc fiat post bui⁹ bñficij p̄ceptionē: et tanto diligent̄ atq; deuotius: q̄to inter oia bñficia boib⁹ a deo collata: illud vñ de maximis habet. Nō solū aut̄ ideo gr̄as agere d; celebrans ne prop̄ ingratitudinē de tanto bñficio grauius iudicetur a dño: sed et vt de tali gr̄as debitas exhibēs: potior bñficioz dignus efficiat̄: et p̄cipue: vt ad crastinā celebrationē: vel saltē spūalem istī sc̄fi sumptionē ad quā semp̄ tenet̄ eē disposit⁹: preparatioz reddat̄. Semp̄ em̄ celebratio precedēs dispositio

Septimum.

ac preparatio esse debet ad sequentē. **M**agis autē attendē
da est i buiusmōi gratiarum actione ferma cordis deuotio:
q̃ prolux labioꝝ oratio.

Eltrū post celebrationē altqua etiā singulariter sint agēda:

Sol. Sic debet em̃ is q̃ celebrat in oib⁹ timorē & timorē et
exemplariter se h̃re: & in bonis occupatiōib⁹ exercitijsq̃ salu-
tarib⁹ cōsolatiōē et delectatiōē querere: vt in meditando:
psallendo: orādo: studendo: scribēdo: legendo: docendo: & bo-
ras canonicas debite persoluendo. Ita vt et diabolus nunq̃
em̃ ociosum inueniat: & ad futura dona paratio fiat.

Que sint sacerdotes post celebrationem cauenda?

Sol. Martine cobibēda est lingua: ne loquat leuia: iutilia: scur-
rilia vel dolosa vba. Sic etiam visus ne videat vana. Et suo
modo sensus ceteri sunt custodiendi: precipue etiam crapula
et ebrietas fugiēda: ioci et ludī vitādi. **E**t vt hec facilius fie-
ri possint: studendū est: vt dicit bñs Gregorius vt semp ani-
mus in suo pondere et vigore seruetur: ne postea eum fluxa co-
gitatio dissoluat: ne vana leticia mētem surrepat: et lucrū cō-
punctionis aia per incuriam fluxe cogitationis perdat.

¶ Utrum statim post missæ celebrationem: sit comedendum vel bibendum?

Sol. De iure nō debet fieri. Unde in canone tribus; de cōse. di.
ij. dicitur. Si mane dñica portio editur: vsq; ad sextaz ieiunēt
ministri qui eam sumpserunt. Et si tertia vel quarta hora ac
ceperint: ieiunent vsq; ad vesp̄as. ¶ Sed consuetudine hoc
ius non seruatur: propter reuerentiam tñ tanti sacramētū: di
gnū est vt a cibo ⁊ potu absteineatur donec debite gratiarū
actiones sunt reddite: ⁊ ita etiā interea species sacramēta
les verisimiliter existimentur corrupte.

Capitulum. vii. de dubijs occurrentibus circa mate-
riam ad consecrandum aptam. videlicet panem ⁊ vini
sex continet articulos.

Articu. i. Resoluens sex dubia que incidunt circa panem consecran-
dum siue hostiam anteq̃ consecretur.

Quis ⁊ qualis debeat esse panis: vt consecrari ⁊ ex eo con-

Capitulum

fieri possit corpus christi?

Sol. Debet esse triticeus: aqua naturali cōfectus et agimus: id est non fermentatus.

¶ **Q**uid agendum: si sacerdos percipiat panem non esse triticeum: vel alia aqua q̄ naturali cōfectum: aut fermentatū?

Sol. Si aliquid istorum percipiat ante inceptionem canonis/ panem illum remoueat/ et aptum apponat. Et sine alicuius repetitione procedat. **¶** Si post inceptionem canonis et ante h̄ba consecrationis: remoueat ut supra: et canonem reincipiat/ hoc videtur tutius et conuenientius. **¶** Si post h̄ba consecrationis panis/ et siue ante siue post consecrationem sanguinis: ante tñ sumptionem panis: remoueatur ille panis: et recipiatur aptus: atq; consecretur/ ut supra. Panis vero supra quem prolata sunt h̄ba consecrationis reuerenter tractetur et sumat a celebrante post sumptionē sanguinis vel a ministrante.

¶ Si post sūptiōez illi? panis: et añ sūptiōez sanguis recipiat de nouo panis apt? et p̄secretur: ut sup̄. atq; sumatur non obstante q̄ ieiunium sit solum per sumptionem panis nō cōsecrati, quia preceptum de perfectione huius sacramenti maioris est ponderis q̄ preceptum q̄ hoc sacramentū a ieiuniis sumatur. **¶** Si post sumptionem sanguinis reponatur nou? panis aptus: ut supra. et nouum vinum et cum repetitione canonis fiat noua cōsecratio vtriusq; atq; sumptione sacramentum maneat imp̄fectum. **¶** Si vero panis aptus et debet? haberi nō posset ante consecrationem deferatur missa incepta.

¶ **Q**uid agendū si panis appositus percipiat esse corrupt?

Sol. Quia panis corruptus dicitur qui s̄bam et speciez panis perdidit vel ex putrefactione vel vetustate vel alio huiusmodi qd̄ p̄cipi pōt cū cōtinuitas soluitur, et sapor, odor, color, aliaq; accidentia mutata sunt. Ideo non est panis neq; cōsecrabilis.

¶ Si ergo p̄cipiatur aliquo modo: circa precedens dubius exp̄presso: agatur etiam eo modo quo ibidem dictum est.

¶ **Q**uid agendū si panis nō fuerit apposit? v̄l post appositionem ablat? et nō p̄cipiat donec veniatur ad h̄ba cōsecrationis.

Sol. Apponat panis aptus, repetat canon et fiat p̄secutio illi?

¶ **Q**uid agendū si panis sit dispositus ad corruptionē, sicut

Septimum.

notari pōt ex aliq̃li mutatiōe saporis ṽl odoris: vel si babeat
foramē vel fracturā: aut ablata sit aliq̃ particula. vel nō sit ro
tūdus vt moris ē. ṽl bēat maculā aut aliū defectū p̃similem?

Sol. Si aliquis istorum casuum occurrerit ⁊ percipiat añ con
secrationem propter reuerentiā sacramenti remoueat panis
ille ⁊ apponatur alius aptus. Si autem alius haberi nō pos
sit procedatur nibilomin⁹ in missā ⁊ perficiatur nisi defectus
in pane adeo notabilis fuerit q̃ graue scandalum astantium
timendum sit si pcedatur. Si ṽo post cōsecrationē p̃cipiat ta
lis effect⁹: aut in ip̃a cōsecratiōe pcedatur et p̃ficiat officiu⁹.

v **¶** Utr̃ in aliquo casu sac̃dos licite possit legere ṽl cātare miss
sam ⁊ nō cōsecrare panem siue conficere corpus c̃risti?

Sol. In nullo casu licet. Braui⁹ em̃ peccat p̃s̃bz criminosus q̃ se
celebrare simulat ⁊ non celebrat: q̃ si celebraret. **¶** Proius
itaq̃ falsa remedia sūt abijciēda: q̃ sūt ver⁹ p̃culis grauiora.

Articu. ij. Resoluens octo dubia que occurrunt circa panem cōse
cratum siue corpus c̃risti ante sumptionem.

i **¶** Utrum sacerdos consecrans panem teneatur sumere?

Sol. Quotiens sacerdos consecrat ⁊ tenetur sumere.

ij **¶** Utrum in predicto casu teneat semper totum sumere?

Sol. Non semper tenetur. Si enim sacerdos consecret plures
hostias pro viatico infirmorum reseruandas: vel alijs pro
tunc dispensandas non tenetur nisi vnā sumere. **¶** Si eti
am aliquis sub missa icideret in infirmitatem vbi immineret
p̃culū mortis: ⁊ nō b̃fetur alia hostia cōsecrata: d̃z sacerdos il
lam quā ip̃e sumptur⁹ erat totā diuidere: ⁊ p̃tē infirmo dare.
¶ Si ē post sūptionē sanguis ⁊ ablutiōis rep̃ret aliq̃ nota
bilis particula hostie consecrate vel tota hostia consecrata: re
seruari debet ⁊ non protunc sumi: vt infra tangetur.

iii **¶** Quid agendū: si dep̃bendant aliq̃ particule sup̃ corpali pal
la vel patena que de hostia consecrata sint resolute?

Sol. Diligenter recolligantur ⁊ sumantur cum hostia sumenda
vel sanguine ante sumptionem ablutionis.

iiii **¶** Quid agendū si prop̃ frigus aut aliā causam accidentalē
hostia vel pars eius ceciderit in calicem de manu sacerdotis?

Sol. Si tota hostia inciderit: nihil iterandū est sed obseruatōis

Capitulum

ceteris obseruandis sumatur simul cum sanguine. ¶ Si vero pars aliqua in manu remanserit frangat illa et pars vna mitatur in caliem et procedatur ulterius more consueto.

adherit hostia ¶ Quid agendum: si ceciderit hostia consecrata vel pars eius in sacra-
mentum sup terram: vel lapidem: vel pannum: aut aliud consimile?

Sol. Statim reuerenter leuetur: et reponatur illuc ubi cecidit: perquiraturque diligenter si aliquae particulae de hostia resolute ibi remanserint: quae consimiliter leuentur. Deinde locus ubi hostia iacuit radatur: et a brasa comburantur: cineresque in sacrario reponantur. Et si locus non possit conuenienter statim radi circumsignetur et cooperiatur ne pedibus tangatur: donec commode radi possint.

¶ Si vero super panem: vestem: aut aliud cuiusvismodi ceciderit: diligenter excutatur pars illa ubi iacuit super corporale vel patenam: poterit insuper lauari: et aqua lotionis in piscinam mitti.

¶ Et ubi occurreret casus: quod sacerdos non posset conuenienter vel sine graui scandalo leuare: vel si esset periculum in mora: ut timeretur quod animal brutum aut puer sumeret. vel pedibus conculcetur vel aliud cuiusvismodi: tunc debet reuerenter leuari a ministrante: vel alio etiam laico si non assit alius sacerdos: et porrigi ad manum celebrantis.

vj ¶ Quid agendum: si sacerdos casualiter tangat hostiam cum naso: mento: barba: veste: vel alio cuiusvismodi.

Sol. Si notabiliter tetigerit ita ut verisimiliter timeri possit quod aliqua particula minima hostie ibidem manserit adherens: statim post sumptionem hostie vel ante si commode fieri possit: fricetur cum extremitate patene super corporale illa pars nasamenti: vel illi quo tacta fuit hostia. Deinde excutatur corporale super patenam: et si aliquid ibi appareat de hostia: sumatur vel mittatur in calicem: et sumatur cum sanguine: et nihilominus post abluitionem digitorum discrete lauetur vel bumectetur cum digito eadem pars rei contacte: et abstergetur cum panniculo absterfuo quo calix abstergi solet. Si cum veste aut alio consimili tetigerit: excutatur pars illa super patenam vel corporale et agatur ut supra.

vij ¶ Quid agendum si hostia consecrata: per ventum vel aliquo alio modo fuerit amota de altari et amissa?

Septimum.

Sol. Fiat diligentissima perquisitio ad inuenienduz hostiam: que si inuenta fuerit: reuerenter reponat̃ ⁊ procedat̃ in missa. **¶** Si vero inueniri non possit: accipiat̃ noua hostia: reincipiat̃ canon ⁊ consecretur: deinde procedatur modo cōsuetō.

vij **¶** Quid agendum: si cum sumenduz est sac̃m corpus cbristi miraculose appareat sub specie carnis vel pueri vel aliq̃ alia non conuenienti humane refectioni?

Sol. In tali casu non est sumendus. Nec propter hoc sacerdos efficitur transgressor precepti, quo mādatur: vt sacerdos conlecrans sumere debeat consecratum, quia que miraculose sūnt: legibus non subduntur.

Articu. iij. Resoluens septem dubia circa panem consecratū siue corpus cbristi post sumptionem occurrentia.

¶ Quid agendū sit, si in sumptione sanguinis remaneat pars hostie in fundo calicis.

Sol. Cauēdum est ne infūdāt vinū vt cum illo sumat̃: quia si cū vino sumeret̃ ex quo vinū citius descenderet in stomachū ⁊ p̃ueniret descēsum illi⁹ partis hostie, tūc iam solutū esset ieiunium ⁊ ita sacerdos non ieiunus sumeret̃: qđ in hoc casu fieri nō debet cū aliud ⁊ facile remediū haberi possit, hoc videlicet vt digito consecrato ducatur illa pars ad labium calicis ⁊ inde sumatur postea digitus suggatur ⁊ abluatur cum vino et illud etiam sumatur.

¶ Quid agendum: si post sumptionem sanguinis reperiant̃ aliquę particule siue reliquie resolute de hostia.

Sol. Si certum sit qđ sint resolute de hostia consecrata: et reperiantur ante sumptionem ablutionis statim sumantur.

¶ Si post sumptionem ablutionis reperiantur: et sit aliqua ita magna qđ possit absq̃ periculo tractari et reseruari: tunc reseruetur vsq̃ ad proximā celebrationem: in qua cum hostia sumatur, nisi graue scandalum timeatur euenire ex reseruatiōe. **¶** Si autem omnes sint adeo parue qđ absq̃ periculo tractari et reseruari non possint: tunc sumantur non obstante qđ prius sumpta sit ablutio: qđ diu sacerdos est in actu perfectōis sac̃ri recollectōis reliq̃arū: q̃cquid sit: dō fieri mox et icōtinēti nullo actu p̃trario iter medio, i. q̃si simul sumeret oīa

in Capitulum

ateq̃ cēseatur nō ieiunus. ¶ Ubi etiā solutū esset ieiuniū: nō obstarēt: quia preceptū de perfectione sacramenti maius est: ut supra patuit. ¶ Lautum tamen videtur ut ante ablutionē reliquie diligenter perq̃rantur ⁊ recolligantur atq; sumant. ¶ Si nō dubiū sit vtrum reliquie iste resolute sint de hostia consecrata vel non consecrata agatur ut dictum est: cum hac tamen generali intentione ac conditione si sint cōsecrate.

iiij ¶ Quid agendum: si post sumptionem sanguinis reperiatur aliqua hostia integra?

Sol. Si certum sit q̃ sit cōsecrata ⁊ reperiatur ante sumptiones ablutionis: statim sumi pōt: vñ reseruari. ¶ Sic etiā agendum est: si supermāserit aliqua hostia de eis quibus alij communicauerunt. Si post sumptionem ablutionis inueniatur, referuetur pro viatico: vel in sequēti celebratiōe sumat. ¶ Si vero dubium sit: an sit consecrata: agatur eodem modo: cum hac tamen conditione si sit consecrata.

iiij ¶ Quid agendum: si quis post sumptionem corporis christi statim patiatur vomitum?

Sol. Reuerenter recolligant species pants si discerni possunt: et reponantur in sacrario: vñ sumant ab aliquo: si saltem a suis aliquis ad sumendum dispositus absq; nausea: ⁊ ea in quib⁹ inuente fuerint species: comburantur: ⁊ cineres in sacrario recondantur.

v ¶ Quid agendum: si quis post sumptionem ex infirmitate statim emittat per secessum quod sumpsit?

Sol. Recolligatur species: ⁊ fiat sicut in casu p̃cedentis dubij.

vj ¶ Quid agendum: si hostia consecrata et reseruata reperiat putrefacta vñ aliunde corrupta.

Sol. Reuerenter tractetur: ⁊ in sequenti missæ celebratione sumatur post sumptionem sanguinis. Si vero sumi non possit: recondatur in sacrario.

vij ¶ Quid agendum: si hostia consecrata comesta fuerit a mure vel alio bruto animali?

Sol. Si animal illud statim apprehendi possit: aperiatur corp⁹ eius: et diligēter perquiratur tam in ore q̃ in intestinis: si alique species inueniri possint: que si inueniantur recolligatur

Septimum.

et recondantur in sacrario. Corpus vero animalis comburatur: et cineres similiter recondantur.

Articu. iij. Resoluens quatuordecim dubia circa vinum priusq̃ consecratur incidentia.

¶ Quod et quale debeat esse vinum: vt sit aptū ad p̃secrandū?

Sol. Debet esse vinū vitis de vua expressū: et iō nō pōt hoc sacramētū cōfici in

Aqua vinata seu aqua
superfusa super acer
uos vuarum post vi
nū expressum

Agresto: id est succo
de vua imatura ex
presso.

Aceto.

quia non
est viuū.

Vino

Malogranataz
Mororum.
Cerasorum
Vitis adhuc in

quia non
est vinū.

vua cōtēto: q̃z non est exp̃ssus de vua: vñ magis habet rōnez comestibilis q̃ potabilis.

¶ Quid agendum: si loco vini fuerit aqua vel alius liquor positus in calicem.

Sol. Si sacerdos hoc percipiat ante consecrationem panis: vinum habere non possit: missam deserat imperfectam. Si autem vinum habere possit: effundat priorem liquorem: et imponat vinum cum aqua: procedat q̃z vltērius nihil repetendo.

¶ Si vero percipiat post consecrationem panis et ante consecrationem calicis: et vinum non possit habere: procedat nibi/

lominus corpus christi sumēdo absq̃ sanguine: et missam terminando. **¶** Sed si possit habere vinum: effundat liquorem: et preparet calicem vt su pra: procedatq̃z ad consecrationem calicis. Incipiendo ibi. Simili modo: nihil repetens de prius lectis. Si autem percipiat hoc post consecrationem calicis et ante sumptionem atq̃z diuisionem hostie: tunc effundat illū liquorem in aliud vas: qui postea propter reuerentiam d̃borum cōsecratiōis sup̃ ip̃m prolatorum: mittatur in piscinam: Imponatq̃z vinū aqua mixtū in calicem: quo facto accedat ad consecrationem sanguinis reincipiendo ibi. Simili mō.

Capitulum

7 deinde pcedat more consueto. Tibi vero vinū haberi nō posset: sumendū est corp⁹ absq; sanguine: vt in casu precedēti. Et ita etiam in sequētibus agendū est: si vinū haberi non possit. Sz si hostia sit diuisa: 7 pars missa in calicem: tunc caute extrahat illam partem: 7 reponat sup patenam: 7 liquore effundat in aliud vas: quem postea sumat post ablutionem: vel in sacrario recondat: propter reuerentiam hostie consecrate imposite in ipm. Deinde imponat vinū cum aqua: 7 reincipiat vbi prius: pcedendo ad cōsecrationem sanguinis. Et qā illa pars hostie que extracta est de calice non potest bene tractari propter humectationem: ideo capiat aliam partem hostie nō humectatam: 7 cum hīs ac signis cōsuetis mittat in calicem partem hō humectatam sumat cū alia parte non humectata: 7 procedat vltorius more solito. ¶ Si hō predictum liquore percipiat post sumptionem corporis: ante tamē sumptionem 7 gustationē istius liquoris indebiti: tunc sicut prius extrahat partem hostie missam in calicem: et reponat super patenam: 7 faciat cum liquore vt prius. Imponatq; vinum cū aq; et consecret sanguinem: reincipiendo vt supra. Et vbi faciēda sunt signa super calicē cū hostia anteq̃ dicitur 7 etia; cū dicitur. Pax domini etc. faciat signa illa absq; hostia super calicē. In ceteris pcedat more solito: tandem sumat partē hostie humectatā 7 postea sanguine; 7 missam perficiat vt consuetum est. ¶ Sed si liquore illum sumere incepit: 7 adhuc in ore teneat vel partim deglutierit: dūmodo pars hostie in calice remāserit: emittat discrete ex ore in aliud vas: 7 extrahat partem hostie: 7 agat cum liquore 7 ceteris vt in casu precedēti. ¶ Si autem etiam partem hostie in os susceperit non tamen transglutierit: discrete 7 caute totum emittat ex ore in calicem: deinde extrahat partem hostie vel particulas eius si in particulas resoluta fuerit: 7 faciat in ceteris vt supra. Si vero partē hostie cum liquore sumpserit: tunc nisi graue scandalū timeatur: apponenda est alia hostia consecranda: 7 calix cum vino et aqua preparandus: 7 reincipiendum est a canone 7 vtrūq; consecrandum atq; sumendū. ¶ Sed si graue scandalū timeatur ex appositione noue hostie: tunc non solum preparetur

Septimum.

calix cum vino et aqua et incipiatur ab illo loco. Simili modo.
et concludat cum istis verbis: hec quotienscumque feceritis in mei
memoriam facietis: et statim sanguis sic consecratus sumat.
¶ Nec obstat in istis casibus: solutio ieiunij: quia preceptum
de perfectione sacramenti maius est quam preceptum de ieiunio
ut supra dictum est. In omnibus etiam dictis casibus cum ta-
li cautela et discretionem agendum est: ut quicumque fieri pote-
rit scandalum evitetur. Unde neque hostia neque calix iterato
elevari debet: si prius facta fuerit elevatio.

¶ **Q**uid agendum: si impositum sit vinum corruptum?

Sol. Quia vinum corruptum speciem vini atque substantiam am-
misiit, sicut mutatio accidentium demonstrat. Ideo non est con-
secrabile. Cum ergo percipitur esse corruptum aliquo modo
rum expressorum in precedenti dubio: agatur ut ibidem expo-
situm est.

¶ **Q**uid agendum: si vinum non sit impositum calici: neque al-
iquis alius liquor, sed dimissus sit vacuus?

Sol. Quam cito percipitur imponendum est vinum aqua mixtum
et ulterius procedendum. **¶** Si autem vinum haberi non pos-
sit: et fuerit ante consecrationem panis: tunc missa deferatur
imperfecta. **¶** Si vero consecratio panis facta sit: procedat
in missa ut circa secundum dubium huiusmodi articuli tactum est.

¶ **Q**uid agendum: si vinum sit dispositum ad corruptionem
non tamen corruptum, ut si ace scat: vel si sit pendulum aut fe-
tidum immundum aut alium similem habens defectum?

Sol. Si percipitur ante consecrationem calicis removeatur et
apponatur vinum aptum si haberi possit. Si autem haberi non pos-
sit: vel si percipitur post consecrationem: procedatur et par-
ficiatur officium.

¶ **Q**uid agendum: si in musto possit confici hoc sacramentum?

Sol. Potest confici: sed non debet si non sit defecatum vel pu-
rificatum: nisi necessitas cogat: qua cogente: posset etiam ex
primi de uva in calicem.

¶ **Q**uid agendum: si in vino consecrando possint uve integre permisceri?

Sol. Hoc fieri non debet quoniam prohibitum est. ut habetur de
conse. di. ij. didicimus. Neque permisceri debet mustus ex uva

Capitulum

pressum in calicem.

vij **Q**uæritur an possit hoc sacramentum in nectare siue vino condito: aut per species aromaticas collato?

Sol. Quoad natura et species vini manet: potest confici: non tamen fieri debet: nisi in casu necessitatis.

ix **Q**uæritur an possit confici in vino puro absq; cōmixtione aque?

Sol. Potest: sed non debet. Unde si sacerdos ante consecrationem deprehendat aquam non esse commixtam: statim commiscere debet.

x **Q**ue et qualis debet esse aqua: que vino pmiscenda est?

Sol. Aqua debet esse naturalis siue elementaris et pura.

xi **Q**uanta debeat aqua vino amisceri?

Sol. Tam modica debet imponi: vt vinum in sua natura et specie possit permanere. Si enim a natura sua mutaretur: non posset confici. Unde vna gutta aque q̄tūcūq; parua: dūmodo debito tempore fuerit imposita vt possit fieri inmixtio: sufficit: et precipue si vinum sit debile.

xij **Q**uæritur an sufficiat q̄ aqua fuerit admixta vino ad huc existēte in dolo.

Sol. Non sufficit. Quia enim commixtio illa sacramentalis est. Ideo fieri non debet anteq̄ mysteria inchoentur: vel fiat preparatio ad inchoandum et ad tardius imminente oblatione vt possit fieri trasinutatio aque in vinum.

xiii **Q**uæritur an quis licite possit non consecrare vinum: facta consecratione panis?

Sol. Non potest licite: perfecta enim debent esse sacramenta. Erubus autem hoc sacramentum sub speciebus panis et vini instituit: vnde vtrumq; offerri: consecrari: et sumi debet.

xiiii **Q**uid agendum: si sacerdos deprehendat vinum esse congelatum in calice cum vult consecrare?

Sol. Sacerdos curam adhibere debet vt resoluatur: vel per applicationem prunarum: aut panni calefacti vel manuum calefactarum aut per infusionem vini calefacti vt recipiat rationem actualem potus. Si tamen non resolveretur: nibilominus posset confici: quia p cōglutinationē naturayini non est corrupta. Hoc tñ cauēri debet quantum fieri potest.

Septimum.

Articu. v. Resolvens octo dubia que circa vinum consecratum siue sanguinem christi ante sumptionem occurrunt.

i **Q**uid agendum: si sacerdos post consecrationem recolat vlt deprehendat aquam non fuisse admixtam vino: vtrum videlicet adhuc debeat admiscere?

Sol. Nullo modo debet aquam vino consecrato admiscere: quia sequeretur corruptio sacramenti. ad minus in aliqua parte: quod caueri debet: si fieri possit. Sed, preceat sine admixtione aque. Admixtio enim aque non est de necessitate consecrationis: sed consecrantis.

ii **Q**uotiescunque sacerdos semper teneatur sumere sanguinem?

Sol. Quotiescunque consecrat tenetur sumere: nisi irremediabile impedimentum superueniat. Si tamen alius sacerdos non celebrans coicando sumat corpus christi: talis non debet sumere sanguinem: sed vinum non consecratum post summptionem corporis.

iii **Q**uid agendum. si sacerdos et quacunque causa non possit sumere vinum: ita etiam neque sanguinem sumere valeat?

Sol. Si sacerdos sciat vel probabiliter timeat quod non possit absque nausea et periculo vomitus vel alio inconuenienti: tantumque vini sumere quantum ad consecrationem necessarium est: non debet celebrare. **E**t si missam inceperit et nondum consecrauerit corpus inceptam deferat. **S**i autem post consecrationem corporis et ante consecrationem sanguinis sentiat vel timeat se non posse sumere sanguinem propter nauseam et inspectionem vel odorem vini consecrandi vel alio huiusmodi accidente: non debent consecrare sanguinem. Sed debet procedere sicut in illo casu ubi post consecrationem panis calix deprehenditur vacuus vel liquore non consecrabilis paratus: et non potest vinum debitum haberi ad consecrandum: prout tactum est superius articulo quarto in solutione secundi dubij. **S**i vero post consecrationem sanguinis et precipue circa tempus sumptionis eius hoc sentiat vel timeat: tutius est quod non sumat: sed reuerenter atque diligenter reseruet usque ad proximam celebrationem. In qua post sanguinem tunc consecratum et sumptum: sumat illum reseruatum.

Capitulum

iiij **Q**uid agendum: si cū sumi debet sāguis: spēs vini sit p̄gelata?

Sol. Fiat resolutio alquo modorum tactorum superius circa dubiū decimūquartū arti. iiij. hoc tñ obseruato: q̄ nullo modo superinfundatur vinū calefactum eadem ratione qua non debet admisceri aqua vino consecrato: vt circa primum dubiū huius articuli dictum est.

Quid agendum: si musca vel aranea aut aliud huiusmodi ceciderit in sanguinem.

*16 ca. ut ara
quid faciendū est*

Sol. Animal illud caute debet capi: et diligenter lauari et comburi: et ablutio cum cineribus in sacrarium mitti. **E**t si absq̄ horrore et periculo sumi possit sanguis: sumatur more p̄suetō

Si autem propter horrorem vel periculum vel timorez vomitus sumi nō possit: tunc debet effundi in aliud vas ad hoc aptum: et cum reliquijs reseruari. Nihil enim abominabile sumi debet occasione huius sacramenti. **E**t tunc ne sacramentum maneat imperfectum: debet aliud vinum aqua mixtum in calicem poni: et vltierius procedi eo modo quo superius circa. ij. dubium arti. iiij. expressum est: secundum q̄ an vel post sumptionem corporis hoc deprehenditur:

vi **Q**uid agendum: si sacerdos ante sumptionē sanguinis deprehendat venenum esse immixtum.

Sol. Nullo mō debet sumere: nec alteri dare: nec calix vite: vertatur in mortem. Sed debet infundere in aliud vas aptum: et vltierius procedere: modo in precedenti dubio expressio.

vij **Q**uid agendum: si sanguis effundatur per negligentiam non ex toto: sed in parte: vel aliquid stillauerit de calice?

Sol. Quocūq̄ sanguis ceciderit extra calicem: statim et reuerſiter recolligatur discretiori modo quo fieri poterit: et in calicē refundatur. **S**i autem recolligi nullatenus possit: cito lambatur vel sorbeat aut suggatur per sacerdotem: ne vel defluat: vel imbibatur rei super quam cecidit. Nec obstat si nondū sumpsit corpus christi: q̄ necessitas hic cogit vt sanguis sumatur ante corpus. **E**bi vero sacerdos non posset hoc tam celeriter facere: vel vbi de hoc graue scandalum timeretur si ipse hoc facere: tunc potest et debet ministrans ad missam si saltem sit dispositus ad minus per veram contritionem: et p̄

Septimum.

positum cōfitebādi ⁊c. hoc facere. Et precipue si celebrans verbo vel signo id iubeat. Et si ministrans nō fuit disposit⁹: poterit ⁊ dñs hoc alii⁹ disposit⁹ facere: etiam si sit laicus: necessitate ad hoc cogēte. **¶** Veli⁹ est em̃ id facere qđ qđ enozmis irreuerentia fieret sacro: vt puta qđ canis vel aliud animal incipiat lābere vel desuper migeret: aut qđ pedibus ꝑculsetur: aut alia buinsmōi irreuerentia abominabilis cōtingat. **¶** Si preterea sanguis ceciderit in terram vel super tabulaz aut aliud bñmōi: post actionem eorum que iam dicta sunt: radatur loc⁹ quem tetigit: ⁊ qđ abrasum fuerit comburatur: ⁊ cinis intra altare vel sacrariū recondatur. **¶** Si autem lintbeum altaris vnum vel plura tetigerit: fiat post supradicta: trina lotio illi⁹ vel illorum cum aqua munda calice supposito: vt in illi⁹ aqua ablutiōis recipiatur: que postea sumatur a celebrante vl ministrante. Si tamen propter nauseam sumi nō possit: recōdatur iuxta altare vel mittat in piscinam. **¶** Sic etiā agendū est: si super vestē cōsecratā sanguis ceciderit: vel illā tetigerit. **¶** Si hō vestē non cōsecratā tetigerit: post trinā ablutiōē factā: rescindat illa pars vestis: ⁊ in altari vl in sacrario cū reliquijs reponat: vel cōburat: si sacerdoti hoc magis expediēs videat: ⁊ cineres recondant vt supra. **¶** Tutum etiā est vt vestis illa nō assumat in vsum priorem: s; vel vestis cōsecranda ex ea fiat: vel recondatur: aut comburat vt supra. **¶** Simili modo agendum videt si sanguis tetigerit capillos vel barbā sacerdotis. Fienda est em̃ ablutio vt supra: ⁊ abrasio capilloꝝ vel barbe: et postea cōbustio vt supra. Si autem tetigerit caput vel faciem aut aliam partem corporis nudā: sufficit qđ diligen⁹ ⁊ discrete lauet: ⁊ de ablutione fiat vt supra.

vij. ¶ Quid agendum: si sanguis ex toto effundat. ita qđ nīl penitus maneat in calice quod sumi possit?

Sol. Si de effuso aliquid recolligi possit: vel lambi aut sorberi aut suggi: agendum est vt in solutione precedentis dubij tractum est. **¶** Si autem nullum istorum fieri possit: ne sacramentum maneat imperfectum: preparandus est calix de nouo cū vino ⁊ aqua: ⁊ vterius procedendum est sicut in casu quo calix post consecrationem corporis vacuus deprehenditur vel

Capitulum

inepto liquore pparatus: vt sup^o art. iij. circa resolutiones
secundi ⁊ quarti dubiorum expressum est.

Articu. vi. Resouens sex dubia que circa sanguinem post eius sum-
ptionem occurrunt.

i **Q**uid agendū sit: si sacerdos post sumptionē sanguinis de-
prebendat aliquam guttam adherere in orificio calicis: v^o ex-
terius in pede aut alia parte calicis.

Sol. Si certus sit q^d illa gutta sit consecrata: quia videlicet
scit se post preparationem calicis diligenter abstergisse cali-
cem tam exterius q^m etiam interius ab illo loco vbi stat v^o
num infusum: tunc debet sumere illam guttam ante sumpti-
onem ablutionis. **¶** Si autem sit dubius an sit consecrata:
sumat sub hac generali intentione ⁊ conditione: si sit conse-
crata. **¶** Si vero certus sit q^d non sit consecrata: sumat cum
ablutione: vel postea vel abstergat: si exterius adhereat. Quō
autē haberi possit probabilis certitudo in tali vel alijs casib^{us}
consimilibus: patebit ex. c. sequenti art. j. circa resolutiones
decumitertij dubij et sequentium.

ii **Q**uid agendum: si post sumptionem sanguinis depreben-
dat sacerdos aliquam guttam vel liquorē speciei vini adbere
re casule vel manipulo: aut alteri huiusmodi?

Sol. Si certus sit de psecratōe istius gutte v^o liquoris: labat vel
suggat: ⁊ procedat vt superius in solutione septimi dubij: art.
culi precedentis dictū est. **¶** Si dubitet: faciat hoc sub cōditi-
one: vt circa pcedens dubiū dictum est. **¶** Si certus sit q^d nō
sit cōsecratus liquor ille vel gutta: tūc nō est curandū de tali.

iii **¶** Utrum statim post sumptionem sanguinis debeat fieri ab-
lutio digitorum super calicem. Ex quo enim adhuc in calice
remansit aliqua species vini: vt puta humor quidam siue hu-
miditas sub qua sanguis continetur: tales species si vinum
super infundatur: corrumpentur ⁊ sic ibi desinet esse sanguis
christi. **¶** Quid igitur agendum: vt sumi possit absq^e corru-
ptione?

Sol. Circa hoc sacramentum: de possibilibus agendum est qd
detentius est: et pro maiori reuerentia tanti sacramenti con-
uenientius. Non est autem possibile vt species sacramētales

Septimum.

circa huius sacramenti celebrationem diu manere possint in corrupte: immo necesse est: vt cito corrumpantur. Cum enim post sumptionem in stomachum descendunt: nō diu persistere possunt incorrupte: non solum propter subsequente debite ablutionis sumptionem: sed et propter permixtiones humorum in stomacho etiam ieiuno preexistentium. Sic etiam in descensu ad stomachum si sint in parua aut modica quantitate, corrumpunt per admixtionem humoris salualis. Et pari ratione etiam in ore: praesertim cum post descensum sanguinis adhuc remaneat in lingua et ore humiditas sacramentalis: quam humor salualis qui maior est corrumpit. ¶ Alio extra quoque hoc idem quoque necessario contingit. Nam si post cautam etiam sanguinis sumptionem non fiat abstersio vel ablutio calicis: nilominus humiditas in calice remanens per exhalationes siue circumstantem aerem corrumpet: et desinet ibi esse sanguis. ¶ Idem etiam contingit circa exteriorem superficiem calicis in ea parte qua applicatum fuit inferius labium sacerdotis. Certum enim est quod labio illo humectato humiditate sacramentali: etiam dicta pars calicis facta humectatur. Sic itaque caueri non potest: quin species ille sacramentales corrumpantur: et desinat ibi esse sacramentum. ¶ Abijcienda est igitur penitus omnis scrupulositas: vbi inuitabilis occurrit necessitas. Conuenientiori tamen modo et decentiori: vt diximus: agendum est. ¶ Et vbi occurrit difficultas: semper accipiendum est illud quod minus habet de periculo. Non autem videtur modus conueniens: quod cum lingua calix exterius vel interius lambatur, et ita humiditas illa sumatur vel abstergetur: precipue propter scandalum astantium. Neque facilliter hoc posset fieri quo ad humiditatem que adhaeret fundo calicis. ¶ Sic etiam non videtur conueniens modus: vt cum digito humiditas illa abstergetur. Oportet enim digitum postea abluere vel suggerere: et utroque modo species corrumpere: et non possent peruenire ad stomachum. Cum hoc etiam posset occurrere periculum: si videlicet humiditas sacramentalis subintraret inter unguem et cutem digiti: vbi neque ablui neque erigi facilliter posset. Ex hoc etiam possent astantes attediari et

Capitulum.

scandalizari propter multiplicem immisionem digiti in calicem: et alia huiusmodi. **C**onuenientius ergo hoc modo agendum videtur: ut sacerdos cum diligentia et cautela: sic primo sumat sanguinem de calice: ut nihil amplius quod per labia extrahi possit in eo remaneat: eleuando sursum: vel erigendo pedem eius et declinando concauum ipsius versus faciem: vel inter labia sumendo: et sic tenendo: donec a fundo calicis tota humiditas que de fluere possit: defluat ad labium calicis. diligenter tamen cauendo ne aliquid decidat. Et inde sumat per attractionem etiam cum anhelitu. Et postquam diligenter notauerit: quod nihil amplius defluere possit abluat primo calicem: ne aliquid de sanguine adherens remaneat in eo: et post summptionem illius abluitionis: abluat digitos super calicem: ut sic et humiditas calicis et species panis si aliquid de illa in digitis remanserit: totaliter abluatur: deinde sumat. **N**on sit autem nimis parcus in vino circa ablationem: sed tantum capiat: ut et os et labia que speciebus sacramentalibus fuerunt humectata: sufficienter abluere possint: et ut etiam per labia sic abluta: possit abluere exterius pars calicis: speciebus sacramentalibus prius humectata. **C**alde autem cauendum est: ne sacerdos sit nimis prolixus in dicto modo agendi: ut non generet tedium astantibus. Ne sit etiam in modo agendi singularis contra morem et consuetudinem diocesis vel religionis sue: ut astantes non scandalizentur de sua singularitate: vel de alijs sacerdotibus qui illam singularitatem non obseruant: suspicantes eos errare.

iii **Q**uid agendum si sacerdos post summptionem sacramenti corporis vel sanguinis: urgeatur sputo vel tussi aut excretionem?

Sol. Ante summptionem abluitionis nullo modo expuendum est: vel extussendum aut excreandum: ne sic species sacramentales: et per consequens sacramentum ejiciantur: sed sputum vel quod urgeat ad tussim aut excretionem: retineatur vel transglutiat. **S**i autem ex nimia violentia hoc fieri non posset expuatur vel extussatur vel excretur in aliquod vas aptum vel in calicem: si aliud haberi non possit: vel in panniculum mundum: et postea materia illa si non appareant aliquae species sacramentales in ea comburatur: et cineres reponantur

Octauum.

in sacrario. **C**lerū tamen si sacerdos ante inceptionem presensentiat se aliqua tali passione violēter molestari: tutius est vt a celebratione absteineat. **S**i vero post sumptionem debite ablutionis qua et os ⁊ labia sint etiam sufficiēter abluta: vigeatur aliquo predictorū: quīs non sit amplius periculus: tamen propter reuerentiam maiorem sacramenti: bonum est vt absteineat quantum potest quousq; alium potum vel cibū sumpserit. Si tamen nimis vigeatur: eijciat butusmodi supfluitates ad aliquem locum vbi non conculcentur pedibus: vel habeat secum panniculum in quem mittat.

Quid agendum: si post sumptionem sanguinis patiatur sacerdos vomitum: vel ex infirmitate emittat per secessum qd sumpit?

Sol. Sufficiēter patet ex dictis. Si enim ibi non possint deprehendi species sacramentales panis: ex quo species vini iam permixte sunt alijs humoribus vt neq; possint discerni: quia fortassis corrupte: inuoluēda est illa materia in stappa vel panno: ⁊ comburenda: ⁊ cineres referuādi vt supra.

Quid agendum: si sacerdos post sumptiones sanguinis deprehēdat venenū aut animal venenosum fuisse in calice: ⁊ illud se sumpsisse: an scilicet liceat ei euomere?

Sol. Si per vomitum speret se liberari: ⁊ presertim si medic⁹ cōsulat: licet ei euomere. Hoc tamē caute fieri debet in aliquod vas mundum: ⁊ si aliquę species sacramentales ibi appareāt recolligantur ⁊ in sacrario referuentur: reliqua vero materia comburatur ⁊ cineres similiter referuentur.

Capitulum octauum de dubijs que circa debitam formam consecrationis istius sacramenti occurrunt: duos complectens articulos.

Articu. i. Resoluens sexdecim dubia: circa formam consecrationis panis occurrentia.

Que sit sufficiēs ⁊ debita forma cōsecrationis panis?

Sol. Forma est ista. Hoc est enim corpus meum.

Capitulum

ij. **Q**Utrum hec coniunctio. Enim: sit de substantia forme: et de necessitate etiam proferenda?

Sol. Non est de substantia forme. Neq; de necessitate cōsecrationis sacri: non tamen debet scienter omitti. Alioquin sacerdos grauitur peccaret.

iiij. **Q**Utrum sacerdos si omisis omnib; alijs que in missa dici solent: diceret solus p̄dicta v̄ba sup panem aptum consecraret?

Sol. Si ea diceret cū intentione consecrandi tunc consecraret: sed grauitur peccaret faciens contra ritum et ordinationē ecclesie. Unde in nullo casu hoc faciendum est.

iiij. **Q**Utrum sacerdos consecraret si predicta v̄ba vel aliqua eorum mutaret q̄tum ad idioma p̄ferēdo. s. in alio idiomate?

Sol. Si per hoc intenderet inducere beresim vel errorem in ecclesiam et formam ecclesie abijceret tanq̄ inutilem vel inefficacem et suam introducere quasi magis sufficientem et efficaciorē nō consecraret: quia deficeret in intentione requisita consecrādum. **¶** Si vero nullum predictorum intenderet: sed consecrare secundū intētionem ecclesie tunc consecraret: sed grauitur peccaret: ritum et ecclesie institutionē nō obseruās.

¶ **Q**Utrum sacerdos: si addat aliqua alia verba ad predictam formam: consecret?

Sol. Si per talem additionem mutetur significatio verborum vel sensus orationis: ita qd distrahantur a propria significatione vel sensu: non fit consecratio. Si vero manet significatio et sensus: fit consecratio. Sed scienter sic faciēs: grauitur peccat ratione qua supra. **¶** Si tamē interponerentur multa verba impertinentia per que solueretur continuitas orationis: non fieret consecratio.

vj. **Q**Utrum sacerdos subtrahens vel diminuens aliquid de p̄dicta forma consecret?

Sol. Si subtrahatur aliquod quatuor verborū que sunt de substantia forme: non fit consecratio. **¶** Si vero subtrahatur vel omittatur aliqua sillaba vel littera: ex cuius subtractione nō impeditur significatio vel sensus: sicut potest coniungere in vltima sillaba vel littera dictionis tunc consecratur. **¶** Diligenter tamen cauendum est ne fiat. **¶** Si autem formā detur

Septimum.

q̄ impedita sit significatio vel sensus: tutius est vt forma a principio repetatur.

vij ¶ Utrum incongrue proferens verba consecrationis ex iperitia lingue: vel inaduertētia: v̄l alio huiusmodi consecret?

Sol. Si ex huiusmodi incongruitate non impediatur significatio verborum: vel sensus orationis: quin verus sensus forme consecrationis capiatur sit consecratio. ¶ Scilicet tamē hoc faciens grauiter peccat ratione superius expressa.

vij ¶ Utrum sacerdos faciens transpositionem verborum consecrationis: consecret?

Sol. Sola transpositio verborum non impedit consecrationem sed tamē fieri non debet. ¶ Si autem cum hoc variaretur sensus: tunc non fieret consecratio: vt si interrogatiue diceretur Est hoc corpus meum. ¶ Aduertendum tamen circa dictas variationes vbi dictum est q̄ non impediunt consecrationē hoc verum esset: nisi quis per eas intentenderet inducere besitium vel errorem: put tactū est in solutiōe quarti dubij p̄cedētis.

¶ Utrum sacerdos faciens interuallum in prolatione verborum: consecret?

Sol. Si paruum faciat interuallum: vt puta si spuatur vel tussiat: vel aliud huiusmodi faciat non impeditur consecratio. Si hō magnū faciat interuallū: vt si postq̄ dixit: Hoc est dormiat vel aliud faciat per quod continuitas orationis soluat: nō p̄secrat.

¶ Quid agendum: si sacerdos non recolat dixisse verba consecrationis: v̄l alia q̄ in celebratiōe huius sacramēti dici debēt?

Sol. Si certus sit se omisisse aliquid eorum que sunt de necessitate consecrationis reincipere debet a forma consecrationis: et cetera per ordinem reiterare: ne mutet ordo sacrificij. ¶ Si vero p̄babiliter ei p̄stet se aliquid omisisse qd̄ nō est de necessitate sacri vel cōsecratiōis: p̄cedat vltē? sine repentiōe. ¶ Si aut nullū istoz sit: sed solum nō recolat se dixisse: nō debet ex hoc mēte p̄turbari: sed vltē? p̄cedere. Non enim qui multa dixit: semper recolit oīum que dixerat. Et in multuz assuetis sepius non deliberatur. Ideo minus recoluntur.

¶ Utrum sacerdos per predictam formam possit consecrare panem absentem,

Capitulum

Sol. Non potest. Et quod enim forma in se continet pronomen demonstratiuum: requiritur presentie materie consecrandi.

iiij **Q**uamvis per predictam formam sacerdos possit consecrare panem presentem: in quacunque quantitate fuerit?

Sol. Potest: sed non debet in maiori quantitate consecrare quam necessarium sibi videtur pro coitione fidelium.

iiij **Q**uamvis sacerdos verba consecrationis proferendo: consecret omnem panem presentem in altari: siue sit extra pides vel reservaculum hostiarum siue intra?

Sol. Sacerdos per illa verba nullum panem etiam presentem consecrat: nisi super quem fertur intentio eius consecrandi: et omnem talem etiam consecrat. Unde et omnis alius panis quem non intendat consecrare non est consecratus.

iiij **Q**uamvis sacerdos apponens plures hostias pro populo communicando consecrandas et in ipsa prolatione verborum non dirigens intentionem actualiter ad omnes: sed solum ad illam quam in manu tenet: omnes consecret.

Sol. Si habeat intentionem virtualem ad consecrandum omnes: licet non habeat actualem: omnes consecrat. De hac intentione dictum est superius. ca. ij. art. ij. in solutione tertij dubij. Si autem in consecratione illius hostie quam manu tenet: omnes alias intendat excludere: tunc nullam aliam consecrat: sed solum istam quam consecrare intendebat.

ix **Q**uid si sacerdos intendat consecrare centum hostias siue particulas: tot habens communicandos: et apposite sint plures vel pauciores quam centum: utrum facta consecratione omnes sunt consecrate: vel solum aliquae aut nulle?

Sol. Si expresse et distincte intendat solum centum consecrare cum exclusionem plurium et pauciorum: tunc nulla consecratur.

Q Si autem habeat intentionem ad consecrandum omnes illas numeratas vel in locum consecrandum positas: licet erratum sit in numero: tamen omnes consecrantur. Unde cautum est ut sacerdos plures hostias consecraturus: omnes simul ante oculos ponat et intentionem nunquam dirigat ad numerum intendendo tot vel tot consecrare: sed ad omnes ibi simul positas.

Nonum.

xvi **Q**uid si multe sint hostie appositae etiā simul: vt puta centū vel plures: et sacerdos intendat solum decem consecrare ex illis: vt rum aliquae: et quae sint consecrate post prolationē verborum consecrationis.

Sol. Si determinate et distincte notet et discernat illas decem quas consecrare intendit tunc illas solas consecrat. Si vero cōfuse et indistincte intendat consecrare decem: illas non notādo et discernendo: tunc nullam consecrat.

Articu. ij. Resoluens tria dubia q̄ incidunt circa formā p̄fectōis vini.

i **Q**ue sit sufficiens et debita forma cōsecratōis vini?

Sol. Forma est ista. Hic est enim calix sanguinis mei noui et eterni testamēti: mysterium fidei: qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

ij **E**t rum omnia verba predicta sunt de substantia forme et necessario proferenda.

Sol. Sicut hec coniunctio Enim: non est de substantia cōsecrationis panis: Ita non est de substantia forme consecrationis vini: non debet tamen scienter omitti.

ij **Q**uid significet hec dictio calix: in predicta forma?

Sol. Significat liquorem vel sanguinem in calice. Accipit enī figurate continens pro contento.

Pro solutione aliorū dubiorū quae circa p̄dictā formā occurrere possunt: notanda sunt ea quae circa p̄cedētem articulū de forma consecrationis panis dicta sunt. Consimilia enī dubia circa hanc formam consecrationis vini occurrere possunt. Et pariformes habent etiam solutiones.

Capitulum nonum de intentione ac ratione eorum quae in missa dicuntur sex includens articulos.

Articu. j. Premittens diuisionē toti⁹ missae in p̄tes suas p̄ncipales. Prima premittitur preparatio ad digne perficiendū ea quae agenda sunt.

Tota missa diuiditur in quatuor partes. In

Secūda
Tertia
Quarta

sit

Oblatio
Cōsecratio
Sumptio

eorū q̄ sunt

cōsecrāda
oblata.
cōsecrata.

Quinta: reddit gr̄arū actio p̄sumptōrū perceptione.

o ij

Capitulum

Prima Secunda Tertia Quarta Quinta	pars in cipit ab	Introitu missæ Canticū offertori Prefatione Oratione dñica Antiphona que vocat postcōio.	et finit ante:	Canticū offertori. Prefationem. Orationem dñicam. Antiphonā postcōi. In conclusione toti- us missæ.

Articu. ij. Primam patrem subdividens: intētionemq; ac rationē singulorum que in ea dicuntur exponens.

Prima pars subdividit in duas p- ticular. p- parat vōi	Prima asse- ct' qdrū plicit. scz	per	Devotionē: q excitatur Quātia tionez q declarat Rectā itētionē q explicat Bre psecutōez q postulat	per	Laudis in bilum Misie ge- mitum. Celestī glie concētuz Oronis su- sfragiuz	in	Introitu. Kyrieley. Gloria exel Collecta.
	Secda intelle- ct' dupli. scz	Dispositivē: per Perfecē: per	Doctrinā pphaz Et apostolorum: Vite profectum Spūale gaudiuz Cordiale luctum Euāgelicā lectionē Catholice fidei pro- testationem	in in	Propbia Epistola. Graduali Alleluia. Tractu. Euāgelio	in	Symbolo

Articu. iij. Subdividens secundam partē: cū declaratiōe intē-
tionis atq; rationis eorum que dicuntur in ipsa.

Secunda pars in tres pticular subdividit. in	Prima pmitit offerētiū cū laude exstatio. in.	Cāico offer.
	Secūda expmitur ipsa oblatio. in verbis	Spū hūilitat Suscipe scfa Oronē secreta
	Tertia petiō oblationis acceptatio. in	

Et quia ista exigunt erectionē mentis ad deū: ideo singu-
lis pmititur Dñs vobiscum. loco cuius cuq; oratio secreta
dicenda est: predicatur. Orate fratres rē.

Articu. iij. Tertiam partem subdividens: et explicans intē-
tionem ac rationem illorum que in ea dicuntur.

Monum.

Prima premititur
per exercitationem
populi ad deuocio-
ne pparatio; in qua

Primo: cōclusio orōnis se-
crete expresse pñuncia-
Secundo a sacerdote po-
pulus salutatur.
Tertio pplus ad erectio-
nem mentis incitatur.
Quarto ad gratias agen-
das exhortatur.
Quinto gratiarum actio-
nis debitū demōstratur.

Per oia se
Dñs vobis
Sursum cor
Dñs agā
Certe digni.

Secda subiūgi
tur deuota cri
sti laudatio:
quo ad eius

Divinitatez
Humanitatez
Oblationem munus
q̄ dicitur sacrificiuz.

cuꝝ angelis
cum pueris

Scis sc
Bndicite
Te igitur.

Tertia
 ps sub
 dimidi
 tur in
 quos p
 rictas
 In

Tertia petitur
consecrāde ma-
terie bñdictō ⁊
acceptatio: vbi

Primo generaliter
pmitit quid pe-
tatur quantum ad

Offerētes teos p
q̄bns offertur quo
rū salus postulat
Eos quoz p̄oci
niū iplozat: in q̄rū
et reuerētia offert.

In p̄mis.
Pro ecclia
Cōmunicā.

Secundo spālit̃ ⁊ exp̃sse p̃cludit̃ qd p ob-
lationē hostie impetrādū postuletur.

Quarta per
agitur conse
cratio : Ubi

Primo effectus psecrationis postulat
Secdo ipsa psecratio Corpus
consumat: qñtuz ad sanguinem
Tertio rei consecrate come-
moratio explicatur

Quā oblat
Qui p̄die.
Sili mō.
Un̄ et me.

Quita ex
pmitu
tis psecra
ti sacra
meti po
postula
tio: ybi

Pro p̄mittit qd
petatur quo ad

Gratiam
vbi petis
Etiam: p

Primo accep
tari facim
Secundo dari
grē donum.
Mortuis.
Vivis.

Sup̄ que
Supplicā
memēto eſ
Nob q̄z.

Secundo petitio finitur et inducitur mediator
per quem petita obtinere sperant cum concludit
Tertio totum canon concludit et oratio circa conse-
crationem huiusmodi peracta in ipsum patris filium
reducitur: et primo ea que sunt sacramenti.
secundo ex parte personarum in sacro operantium.

memēto et
 Nob q̄z.
 Xpm dñz
 Per quem.
 Per ipsum.

Capitulum

Articu. v. Subdiuidens quartam partē cum expositione intentionis et ratio-
nis singulorum que in ipsa dicuntur.

Prima pposit
ad supponē
facti ppario
cōis q fit p

Oñe
cōez. s.
dñicaz

vbi

pmittit

Exhortatio
Presumptiois
excusatio.

ibi

Orem?

Donitur celestis panis
postulatio.

ibi

Precep

panem

nfm rē.

Depcationē sacerdotis priuatā.

ibi

Lib. n. q

Paq cōcupi
scētia: que a

sacerdote populo optat.
populo postulatur.

ibi

Par dñi

Agñ? di

Quarta
ps subdi
uidit i du
as parti
culas In

In missis tñ defunctor vbi sacrificiū nō pro pace pñenti
sed futura requie offert: par nō postulat specialis; q fit per
priuatāz oñē sacerdotis. vt cū dicit. Dñe iesu xpī fili dei
vini rē. vel aliquā aliā addit. Nā diuersi diuersas vl p sua
deuotione vel p locorū consuetudine addunt.

Secunda sub
iugitur sacramē
ti sumptio. Ab

Sacerdote qui post puatā oñē sacra
mentū sumit: ad quod debet esse dispo
sit: mō sup? caplo. vi. articl. i. exposito.
Illis quibus per sacerdotē dispēsat.

Cōiter etiā pñuerūt celebrātes post sacroz pceptionē quas
da priuatāz oñes dicere p gñarū actione: vt qda dicit. Corpus
dñi nři iesu xpī rē. aliq. Qd ore sūpsim? rē. et qsdaz alias speciales
oñes: put eos deuotio vel cōsuetudo puocat. qd discretiōi vni
uscuusqz relinquit. Verūtāme meli? videt vt nihil vocaliter pfe
rat: pter ea q in libro missali pñent: fm q dictū est supius. c. vi.
articl. ij. in resolutiōe scđi dubij: ne p hmoi verba pmisceant discō
tinuent et interrūpant ea q ex institutiōe vel pñuetudie ecclīe dicē
da et pferēda sunt. Sz (vt ibidē tactū est) si qs habeat affectū ad
aliqua alia dicēda: dicat in corde p cogitationē et deuotā medita
tionē Sic enī et talis pmixtio: interruptio: et discōtinuatio vitabit
et affectus desiderio suo nō frustrabitur.

Articu. vi. Quintā partē subdiuidēs: intentionisqz ac rationis illoz que
in ea dicuntur explanans.

Quinta pars
subdiuiditur
in tres parti
culas. In

Prima fit accepti be
neficij cōmemoratio
Secūda redditur pro
percepto beneficio
gratiarum actio.

per

Antiphonā postcōmu
nionē: que cum quada
leticia canitur.
Oñes sacerdotis que
complēda dicitur.

Tertia cōcludit totius misse consumatio per seqntia

verba

Ite missa est
Bñdicam? dño
Requiescat i pace

Abi chorus
vel minister

Gras agens
Defunctis re
quie optans

Rñdeat

Deo
gras.
Amen.

Decimum.

Capitulam, et de ratione et significatione eorum: que in missa et circa eam aguntur cum breui epilogo et cōclusionē totius operis duodecim articulos comprehendens.

Articu. i. Enumerans ea que in missa et circa ipsam aguntur.

In missa precipue solēni atq; circa eā decē generalia principāliter occurrunt peragēda	Prīmū —	Lotio.
	Secundū —	Thurificatio.
	Tertiū —	Altaris osculatio.
	Quartū —	Sacerdotis versio et populi per eum salutatio.
	Quintū —	Gestus variatio.
	Sextus —	Multiplex per cruce signatio.
	Septimū —	Hostie fractio.
	Octauū —	Partis hostie in calicem missio.
	Nonū —	Osculi pacis traditio.
	Decimū —	Vini non consecrati sumptio.

Articu. ii. Exponens rationem atq; significationem primi principālis quod circa missam: et in ipsa occurrit peragendum.

Lotio manuū ante missam fit ad tractandum reuerenter ipsum sacramentum: precio sa enim tractare nō consueuerūt homines: nisi manibus prius lotis. Unde indecēs esset q; ad tā preciosum et tam nobile sacramentū tractandū quis accederet manibus que defacili inquinant illotis.

Incitandum celebrantē ad deuotionem et internam purificationem: quam intendere debet.

Insinuandum q; oblaturus et consecraturus hostiā lacrymis cōpunctionis lauare debet prius conscientiam.

Significandū illam interiorem mūdificationē. Unde sacer Dionysius dicit: q; extremitatū ablutio: significat ablutionē etiā a minimis peccatis. Hoc namq; etiā representabat ablutio sacerdotū in veteri testamento.

Capitulum

Lotio di-
gitoy in
missa fit

An oblationē
vel consecrationē
ad ampliores

Post sacri su-
ptionē ppter

Reuerentiā sacris exhibendaz cum iam offerri
et consecrari debent.

Deuotionē et puritatē incitandam.

Emundationem a peccatis significandam.

Sacri reuerentiā: ne post tanti sacri contactu
digitis nō ablut; statim alia nō sacrata tēgāt.

Periculi cautelā: vt si aliqd de speciebus sacra-
mentalibus remanserit adherens digitis; per
ablutionem tollatur.

Mundicie retinentiā. Significat enim hec ab-
lutio; vt sacerdos qui per sacramēti perceptio-
nem psumitur esse mundatus; post celebratio-
nē mundiciā retineat; et a recidua inquinatio-
ne sibi caueat.

Articu. iij. Rationem ac significationem secundi principalis qd cir-
ca missam; et in ea agitur declarans.

Sacri reuerentiā: vt. s. per thuris bonū odorē ex-
pellat si quid mali odoris ibi fuerit quod horro-
rem pronocare posset.

Thurificatio
ante missaz
et in ea fit

ppter

Dyabolice malignitatis repulsam: ne videlicet ille
malignus aliqd ptra sacrificiū vel celebratē machi-
nari vel facere possit. Quinimodi enim fumo om-
ne genus demoniorū extruditur.

Deuotionē et orōnē celebrātis ac assistentiū signi-
ficandā; que p ipsos ad deū dirigitur.

Effectum gracie representandū; qua sicut bono odo-
re xp̄us repletus fuit.

Articu. iiii. Explicans rationem et significationem tertij principalis
quod circa missam et in ipsa agitur.

Altaris
osculatio
an missaz
et in ipsa fit

ad

Sacramēti cōsecrandi tractādū; et sumēdū; reuerentiā.

Celebrantis amorē erga xp̄m excitandum.

Dilectionē inter xp̄m sponsum et ecclesiam sponsam re-
presentandam.

Detestabilem inde proditoris osculationem significan-
dam; presertim quo ad illaz osculationē que fit post sa-
cramēti eleuationem; cum dicitur. Ex hac altaris par-
ticipatione.

Articu. v. Quarti principalis quod in missa agitur; rationem signifi-
cationemq; exponens.

Decimum.

Sacer
dot[us] ad
pp[ro]p[ri]um

Uersio quintuplex: quātriplicem manifestationem cristi in die resurrectionis sue factam: representat.

Saluta
tio q̄ fit

Septem victibus (quinquies videlz cuz se vertit ad pplm: et bis cū se nō vertit: vt cum dicit in prefatione: Dñs vobiscū. Et post hostie fractionē: Pax dñi sit semper vobiscum) Septiformē spiritus sancti gratiam significat.

Articu. vi. Exp[lan]ans rationem ac significationem quinti principalis quod in missa agitur.

Primo. Brachioꝝ extensio. q̄ signat. Extēsiōnē brachioꝝ christi in cruce.

Secūdo. Elenatio

Tertio. Cōiunctio

manuū. q̄ signat

Directionē orationis ad deū.
Cōiunctionē cordis cū ore: oris cū op[er]e: fidei cuz op[er]ib[us] caritatis.
Crucifixionē: siue affixionē cristi in cruce.

Best[is] principalis
variatio
est sextuplex

quarto. Cācellatio

Quinto. Digitoꝝ. s. pollicis cū indice copulatio: que fit

Propt[er] sacri reuerētiā ⁊ piculū cautelā: ne si aliq[ui]d picula digitis adhēserit: disperdatur.

Ad significandā copulationē capitis cū mēbris. id est xpi cū ecclesia.

Representandā hūilitatē et obediētiā xpi: ex q̄bus passionē suscepit.

Incitandum celebrantē et assistantes ad hūilitatē et deuotionem.

Sexto. Corporis inclinatio: que fit ad

Articu. vii. Rationem et significationē declarās sexti principalis: quod in missa agitur. s. Multiplex per cruces signatio.

C Multiplex signatio per cruces: fit ad representandum modū et ordinem dñice passionis. Et quia illa passio quibusdam gradibus fuit peracta. Quedam enim passionis partes crucifixionē precesserūt: et quedā in cruce consummate sunt. Ideo etiā quedam cruces fiūt ad representandū ea que passus est dñs ante crucifixionē: vt ille q̄ fiūt a[n]t[ea] p[re]secrationē. Quedā vero fiūt ad representandū ea que in cruce vel post crucem facta sunt: sicut ille que fiūt post consecrationē.

Perficiat[ur] aut[em] ista signatio per decē vices.

C Cruce triplici: sub illis verb. **Dec** ✠ dona. **Dec** ✠ munera. **Dec** ✠

Capitulum

sancta sa. ad representandum traditiones christi factam scilicet a deo patre. iuda: iudeis.

i) **C**ruce triplici: sub illis vrbis. Bene **+** dicta. **+** Alscrip **+** tam. **+** Ra **+** tam: ad representandum venditionem pfectam a sacerdotibus: scribis: et phariseis: vel venditionis precium. s. triginta denarioz. **E**bi additur duplex crux sub illis verbis. s. **E**oz **+** pus. **S**angui **+** nis. **A**d representandum iudam venditorem: et christum venditum.

ii) **C**ruce vnica i cōsecratiōe corpis sub illo vbo. Bene **+** dixit: **iii)** **C**ruce vnica in psecratiōe sanguinis sub illo vbo. Bene **+** dixit: ad representandum psignationem passionis xpi factā in cena: p huius sacramenti institutionem sub specie panis et vini: vel passionem christi in corpore et anima.

v) **C**ruce qntuplici: sub illis vrbis. **H**ostiam **+** puram. **H**ostia **+** sanctam. **H**ostia **+** immaculatam. **P**anem **+** sanctū vite eterne. **E**t calicem **+** sa. **p**erpe. **A**d representandū quinque plagas: siue quinqz vulnera principalia corporis christi.

vi) **C**ruce triplici: sub illis verbis. **E**oz **+** pus. **E**t sanguinē **+** sumperimus. **O**mnī bene **+** dictione **+** c. **A**d representandum corporis xpi extensionē sanguinis infusionē: passionis fructū

vii) **C**ruce triplici: sub illis vrbis. **S**acti **+** ficas: viuit **+** ficas. **B**n **+** dicis. **A**d representandū triplicē oīem xpi in cruce. s. p **p**er secutoribus: p **L**iberatiōe a morte: p **A**dceptione glorie.

viii) **C**ruce tripli: sub illis verbis. **P**er **+** ipsum. **E**t **+** cum ipso. **E**t **+** in ipso. **A**d representandum tres horas quibz christus pependit in cruce quia ab hora sexta vsqz ad nonam.

ix) **C**ruce duplici: sub illis verbis. **D**eo **+** patri omnipotenti. **I**n **+** vnitare spiritus sancti. **A**d representandum separatiōnem anime a corpore.

x) **C**ruce triplici: sub illis verbis. **P**at **+** domini. **S**it **+** semper. **G**lo **+** biscum. **A**d representandum christi resurrectionem tertia die factam.

Articu. viii. **E**xponens rationem ac significationem septimi principalis.

Decimum.

Hostie fra-
ctio fit ad

Observandum formā quam christus circa confectionem huius sacramēti tenuit. Ipse enim panem fregit.

Representandū

Passionē xpī in qua corpus eius vulneratio nibus fractum siue diuisum fuit.

Distinctionē corporis christi mystici: scōm diuersos status eius.

Articu. 6. Rationem et significationem octavi pncipalis declarās.

Circa missionem partis hostie in calicem aduertendum: qd hostia frangitur. p^{ri}mo in duas medietates: ad designandum duplicem statum predestinatorum. scōrum qui sunt. In eterna gloria. ⁊ In temporali miseria. **I**sta nāq; medietas que ex manu dextra super patenam indiuisa collocatur: significat predestinatos qui iam adepti sunt beatitudinem: que p dextram intelligitur.

Alia vero medietas que in sinistra recollitur diuiditur in duas ptes: quarū vna medietati sup patenā collocare pungi tur: ⁊ significat illos q̄ sūt i purgatorio: q̄quidē licz b^eatitudinē nōdū habeant: sunt tamen certi de ea. **A**ltera que post hāc diuisionem in dextra tenetur mittitur in calicem: et signat pdestinatos adhuc in hoc seculo viuentes: qui q̄uis de beatitudine habenda certi non sūt: illam tamen virtute passionis et sanguinis christi consequentur: licet per multas tribulationes: que per calicem significantur.

Articu. 7. Assignās rationem et significationē noni pncipalis. Post qd sacerdos dicit. Agnus dei ⁊c. osculatur librum vel altare vel aliud secundum consuetudinem loci. Et deinde ministrus vel imaginem vel tabulam per eundem sibi porrectam que vel terius exhibetur astantibus osculanda. **P**rimo ideo: vt celebrans non solum cum deo pacem: sed ⁊ cum proximo se habere protestetur. **S**ecundo ideo: vt alij osculantes profiteantur se esse coniunctos in vnitāte fidei. Per christum in ara crucis immolatum.

Articu. 8. Rationem ac significationem decimi pncipalis exponēs. **P**ost coionem ⁊ calicis ac digitorum cum vino ablutionē: sumitur illud vinum. **P**rimo ideo: vt reliquie specierum sacramentalium si que in ore remanserint cū illo trāsglutiant.

Capitulum. 2.

Credo: vt per hoc si-
gnificetur qd sacer-
dos deinceps mane-
re debeat mundus:
Et seruare saporem
ac odores vini

Cōpunctiōis
et tristicie.
S̄arumactionis
et leticie.
Recte cōuersario-
nis et iusticie

Corde.

Ore.

Vita et ope.

Articu. xij. Superius determi nata breuiter epilogans: et hoc opus
concludens.

Ea que circa officium misse quo ad ministrum celebrandi lo-
cum: tempus: ac cetera in summario huius operis anotata:
dubitationem ingerere possunt sub compendio sufficienter
resoluta putamus. Nam si aliqua alia occurrat ex his que dis-
finita sunt diligenter cōsideratis de facili solui possunt. **S**ol-
licite preterea curet ille per cuius negligentiam defectus aut
error aliquis cōmissus fuerit: vt debitam sup illo penitentiā
agat. **E**t q̄a iuxta sacrorum canonum cōstitutiones quidā
defectus specialem exigunt satisfactionem: tutum est vt in ca-
sibus difficilibus prelati superior consulatur: cui tales sūt
reseruandi. **N**on lateat deniq; lectorem: doctores diuersos
circa quedam in superioribus determinata non vniformiter
sed sepius contrarie sentire: vnde fieri nō potuit vt singulorū
sententias imitaremur. s; hoc nob̄ suffecisse videtur: vt omni
affectu ad opinantes secluso: id quod nobis veri⁹ aut magis
congruum vel tutius visum est vt diffiniremus: ad gloriam
iesu christi: qui cum patre et spū sancto viuūt et regnat ī secu-
la seculorū benedictus. Amen.

**Accipite optimi sacerdotes hoc opusculū (ad de-
bitū ordinē et ritū circa celebrationem missarū
tenendum) vtilissimū: vigilātī studio atq; sum-
ma diligentia nuper in insigni Cesaraugustana
ciuitate impressum arte et industria Georgij coel-
alemani. Peractū vero. xviij. die mensis decem-
bris. Anno dñice Incarnationis Millesimo q̄u-
gentesimo sexto.**

